

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

שאלות ותשובות ששאלו בע"פ
אברכי ותלמידי כולל ההלכה את

מו"ר הרב

יעקב אריאל שליט"א

תוכן

197	הקדמת התלמידים
199	סימן קסח
199	סימן רב
200	סימן רג
201	סימן רד
201	סימן רה
202	סימן רו
202	סימן רח
205	סימן רט
206	סימן רי
207	סימן ריא
207	סימן ריב
209	סימן ריג
210	סימן רטו
213	סימן רטז
214	סימן ריז
214	סימן רטז
214	סימן ריח
215	סימן ריט

216	סימן רכ
217	סימן רכא
218	סימן רכב
218	סימן רכג
220	סימן רכד
222	סימן רכה
225	סימן רכו
225	סימן רכז
226	סימן רכח
227	סימן רכט

הקדמת התלמידים

השו"ת המוצג כאן לעיני הקוראים הינו פרי סיכום תלמידי ואברכי כולל ההלכה בישיבת ההסדר – גבוהה ברמת גן.

בשנת התש"פ למדו תלמידי 'כולל ההלכה' את הלכות תפילה, ברכות ובית כנסת על פי מתכונת הרבנות הראשית ובתוך עיסוקם בליבון הלכות אלו ביררו גם כן, הלכה למעשה, אצל מו"ר הרב יעקב אריאל שליט"א איך מורידים את ההלכות הכתובות, את הרוח, לחיי המעשה והחומר.

בקובץ זה בחרנו לאסוף את התשובות בהלכות ברכות מפאת איכות ההסברה ועקביות הסיכום בהם.

חשוב לנו להדגיש שהשו"ת לא עבר את הגהתו של הרב, התלמידים סברו שבכל אופן ניתן להוציא תשובות אלו לאור, לכל החפצים לסמוך על תשובות אלו.

השתדלנו להסביר את הדברים בטעמים ששמענו ושהבנו מסגנון לשונו של הרב בשיעור.

השו"ת מסודר לפי סימני השלחן ערוך.

יישר כוח ותודה רבה לכל המסייעים והמסכמים.

ברכיה יוסף ארז (עורך)

תמוז התש"פ

הלכות ברכות

יש בכל שאלה פה מחלוקות רבות. הכללים פשוטים אבל צורת ההסתכלות בין הפוסקים משתנה בגלל זוויות הראיה השונות בין פוסק לפוסק.

סימן קסח

שמענו שהרב פסק שאם אדם קובע סעודה על רוגלך הוא צריך לברך עליו ברכה אחרונה ברכת המזון. האם דין זה זהה גם ב'כריות עם חלב' או בפיצה, בחביתיות, במלווח, ומה הכלל הקובע בדין זה?

על פי הביאור הלכה (סימן קסח, ו) נראה שהדבר תלוי בשכבת הגיל של האדם, אם לאדם בגילו די במספר רוגלכים לארוחת צהרים, הרי שהוא צריך ליטול עליהם ידיים, המוציא וברכת המזון, שהרי הוא קבע עליהם את סעודתו. וכל זה בסעודה של מבוגרים שדי להם בזה לסעודתם, אבל צעירים שהם מנשנשים כל הזמן ו'צריכים' את הנשנושים הללו ואינם קובעים את סעודת הרוגלכים לארוחה היומית שלהם, הרי שיברכו מזונות.

דבר שמטוגן במעט שמן יש מקום להסתפק בו האם הוא נחשב כדבר שנתבשל בשמן עמוק ותמיד יברכו עליו מזונות ועל המחיה, או שנחשיב אותו כמבושל ובשיעור חשוב יברך עליו המוציא וברכת המזון.

סימן רב

אדם השותה שמן זית ונהנה משתייתו זו (אע"פ שמזיקה לבריאותו), האם יברך 'העץ'?

לא, ואפי' שנהנה משתייתו, בטלה דעתו אצל כל אדם.

מה מברכים על פרי שאיבד את צורתו, אך ניכר, כגון רסק תפוחי עץ?

על רסק תפוחי עץ, פירה, רסק עגבניות וכד' יברכו כברכת הפרי מהם הרסק עשוי, כיון שברור לנו ממה הרסק נוצר, שאנו רואים בעין שהפירה עשוי מתפוחי אדמה, בוודאות שיש לנו שאנו מסתכלים על הרסק. וגם על פירה שעשוי אינסטנט (אבקה) יש לברך אדמה, כיון שעיבדו את תפוחי האדמה וייבשו אותם וכשמוסיפים מים הם חוזרים להיות שוב פירה של תפוחי אדמה. רואים את השבבים של תפוחי האדמה, אך בצורה מיובשת ולא טריה.

האם על מיץ שנסחט מהפרי בלבד ('טבעי') ויש בתחתית הבקבוק מעט חתיכות מהפרי, יש לברך 'העץ'?

החזון איש מחלק בין שני סוגי סחיטות:

- א. סחיטה שמטרתה להוציא את המיץ שבפרי.
- ב. סחיטה שמטרתה להוציא יחד עם המיץ את הבשר של הפרי.

ישנם שני סוגי מסחטות: ישנן מסחטות הסוחטות על ידי לחיצה על התפוז, שבסחיטה זו יוצא רק המיץ מתוך התפוז, מיץ צלול. וישנן מסחטות בהם מסובבים את התפוז ועל ידי כך עוקרים יחד עם המיץ את הבשר של התפוז, מיץ עם הרבה 'בשר' מהפרי, הרבה חתיכות הפרי (משקה

סמיק). ההלכה היא שאם המשקה הוא צלול ודליל, יברכו שהכל. אך אם המשקה הוא סמיק ומלא חתיכות, יברכו כברכת הפרי.

בדבר זה יש כלל חשוב: אם מסתכלים על המשקה הזה, בגלל סמיכותו, כאוכל, יש לברך עליו כברכת הפרי ממנו נעשה המשקה. אך אם מסתכלים על המשקה הזה כמיץ – יש לברך שהכל. כיון שיש יחס שונה בין מיץ לבין אוכל.

מה מברכים על 'מרק כתום'? מה מברכים על פירה? ועל טחינה?

מרק כתום, כיון שניכר שנעשה מירקות – ומתייחסים אליו כאוכל ולא כמיץ יש לברך אדמה. על טחינה, כיון שניכר שעשויה משומשום והיא אינה בגדר של מיץ – יברך אדמה.

בהיתר לברך על ספיקות שהכל, כותב המ"ב (רב, ס"ק פה) שהיתר זה נכון דווקא במקרה שלמד ואינו יכול לברר, אבל מי שלא למד לא יאכל עד שילך אצל חכם שילמדו הלכות ברכות. למעשה, אם אדם היה יכול לברר את ברכת המאכל שרוצה לאכול, אך לא ברר, וכעת אינו יכול לברר, האם מותר לו לאכול את המאכל?

וכי נאמר לו שימות ברעב? אם אדם לא יודע ולא יכול לברר – שיברך שהכל.

'פת' העשויה מתפוחי אדמה הנאפית עבור אנשים הרגישים לגלוטן ('צליאק') האם יברכו עליה 'אדמה'?

כיון שבני אדם לא מזהים את הקמח הזה כתפוח אדמה לכן יברכו 'שהכל'.

ובכלל, חולי צליאק חייבים לאכול קמח מחמשת המינים ולברך עליו 'המוציא' וברכת המזון פעמיים בשנה: בפסח – שיאכלו כזית מצה משיבולת שועל או מכוסמין. ובסוכות – יאכלו כזית חלה בלילה הראשון, כיון ששתי אכילות אלו הן מדאורייתא.

סימן רג

מה מברכים על פסיפלורה?

הדבר תלוי בשאלה האם זה עץ או שיח. אם זה עץ, צריך לשמור לו 3 שנים של עורלה, מה שאומר שאי אפשר לאכול אותו בפועל. אם זה שיח, ודאי שיברך אדמה. ולכן פסיפלורה שגדלה כגידור לבית נראה שניתן לברך עליה אדמה.

הבן איש חי אמר שפסיפלורה זה שיח ואדמה, אבל הגרי"ש אלישיב אמר שזה עץ וחייב בעורלה ולכן אסור לאכול אותו.

העולם טועים לחשוב שכל מחלוקת בין רב ספרדי לרב אשכנזי היא בהכרח מחלוקת בין ספרדים לאשכנזים, זה לא נכון! זו כבר פוליטיקה. אם רב אחד אמר כך ורב אחר אמר כך, והם נחלקו רק מצד הסברא ולא מצד מנהג אבותיהם, ברור שבמחלוקת שכזו גם אשכנזי יכול לפסוק כבן איש חי וגם ספרדי יכול לפסוק כגרי"ש אלישיב.

אם אדם טעה וברך על בננה 'העץ', האם יצא? אם כן, האם יכול לברך על תפוח 'העץ' ולפטור את הבננה?

לא, מכיון שברור שברכת הבננה היא 'אדמה' ולא יצא ידי חובה. אם הבננה הייתה עץ היינו צריכים לשמור לה עורלה ואי אפשר היה לאכול אותה כלל. וממילא אי אפשר לברך על תפוח ולפטור את הבננה.

סימן רד

מה מברכים על קליפות פרי ממותקות (כגון קליפות תפוח עץ)?

על קליפה של תפוח עץ יברכו עץ. על קליפה מרה, שלא ראוייה לאכילה, כגון קליפות תפוז או קליפות של לימון שמיתקו אותם בדבש או בסוכר – יברכו שהכל.

האם מברכים על מסטיק?

כן, ויברך שהכל כיון שבולע את הסוכר הנמצא על הגומי בתחילת הלעיסה ונהנה מהטעם הטוב. ממילא אין לברך על מסטיק לעוס.

האם יש לברך על תרופה ממותקת (כגון סירופ לילדים)?

כיון שהחך נהנה – יברך.

כמה מים צריך להוסיף ליין בכדי שיאבד את ברכתו?

זו מחלוקת בין האשכנזים לספרדים:

לספרדים: כשנהפך המשקה להיות פי שנים ממה שהיה – בגלל תוספת המים – יברך שהכל. עד אז, יברך הגפן.

לאשכנזים: כשנהפך להיות פי ששה ממה שהיה – יברך הגפן, אך לכאורה כל זה ביינות שלהם, אבל ביינות שלנו הדבר תלוי גם בטעם של היין, ולכן אם הוסיפו הרבה מים, בשיעור קרוב לפי ששה – נראה לכאורה שיברך שהכל כיון שכבר לא מורגש הטעם של היין.

סימן רה

מה מברכים על גרעיני פירות וגרעיני חמניות?

גרעיני חמניות: אדמה, כי לשם כך נוטעים את החמניות. **גרעיני פירות:** אם את הפירות הללו מגדלים למאכל דהיינו לשם הפרי ולא לשם הגרעינים – יברך שהכל. אך אם מגדלים את הפירות הללו לשם הגרעינים, יברך כברכת הפירות. לכן על **גרעיני אבטיח**, אותם מפיקים מזנים מסויימים של אבטיחים המוציאים כמות גדולה של גרעינים, יברכו עליהם אדמה.

האם על שוקולד מריר יש לברך בורא פרי העץ? (דנטעי אדעתא דהכי ואין לו שימוש אחר)
האם יש משמעות לאחוזי הקקאו בשוקולד?

יש מקום לומר שיברכו 'העץ' אבל מנהג העולם לברך שהכל כיון שהוא מעורבב בסוכר וקקאו, וכל שכן בשוקולד חלב שמעורבב בו גם חלב.

הסברא למנהג היא שלמרות שהקקאו במקרים מסויימים הוא העיקר, עדיין אי אפשר לאכול את הקקאו כמו שהוא וכל האפשרות לאוכלו היא על ידי שמוסיפים לו סוכר.

אם נטעתי עץ תפוזים לצורך מיץ הפרי, האם יש לברך על המיץ בורא פרי העץ? ומה הדין בעץ שמזריקים לו מים לצורך הגדלת פירותיו?

על מיץ מברכים שהכל, על מיץ עם מעט שאריות הפרי, המנהג לברך שהכל ואם ברך 'העץ' לא הפסיד ויצא ידי חובה (ועי' לעיל בסימן רב).

מה ההגדרה של המושג 'דרך רוב העולם' בכלל ומה המשמעות של הגדרה זו ב: א. פת הבאה בכיסנין? ב. פירות?

'רוב העולם' נקרא מה שרוב העולם נוהגים לשתות, מה שמוכרים ברוב הקיוסקים, בעבר לא היו מוכרים מיץ גזר, היום כשנכנסו המסחטות החזקות תוכל למצוא בכל קיוסק מיץ גזר, ונחשב הדבר ל'דרך רוב העולם'.

סימן רו

למדנו שאם אדם ברך על פרי ולא כיון לפטור פירות אחרים בברכתו, וכעת רוצה הוא לאכול פירות נוספים. הדין הוא שעל הפירות שמאותו המין שעליו ברך אינו צריך לחזור ולברך. מה נחשב 'מאותו המין'?

כל אותו שם של פרי: לדוגמה תפוח מכמה סוגים ומכמה צבעים – זה נחשב מאותו מין.

האם אדם שטעה וברך ברכת 'בורא נפשות' במקום לברך 'על המחיה' יצא?

אדם שטעה וברך 'בורא נפשות' לא יצא ידי חובת ברכת 'על המחיה', אפי' בדיעבד. ויחזור ויברך 'על המחיה'. כיון שיש מהראשונים שסוברים שגדרה של ברכת על המחיה הוא מן התורה, נראה שיש לה גדר ברכה שונה מברכת בורא נפשות ולכן לא יכול לפטור ב'בורא נפשות' את 'על המחיה'.

השולחן ערוך (רו, ה) פוסק שאם אני מברך ברכה על תפוח, בסתמא אני מכוון לפטור את כל הפירות שברכתם בורא פרי העץ. האם ייתכן לפי השו"ע שיהיו מצבים שבהם 'סתמא' יהפך לדין 'נמלך' ויצריך את האדם ברכה נוספת?

אם אדם מתארח אצל חברו או שהוא נמצא בישיבה או שאשתו מבשלת עבורו, ומגישים לו את האוכל, כאשר הוא מברך הוא פוטר את כל מה שיביאו לו מאותו מין של ברכה, כיון שדעתו היא לברך על כל מה שיגישו לו. במקרה שהוא מבשל לעצמו, הדבר תלוי במה שהוא יכוון לפטור בברכתו.

אדם שברך על טליתו ואחר שברך 'להתעטף בציצית' – לקחו לו את הטלית, ויש לפניו תפילין, האם יכול לשנות בתוך כדי דיבור ולומר 'להניח תפילין'? (לכאן) מפשט הש"ע בסימן רו נראה שדווקא אם היה דעתו על המין השני יכול להוסיף)

אם הייתה דעתו במפורש על שני המינים – ישנה בתוך כדי דיבור, אך אם לא היה בדעתו – לא ישנה, אלא יגמור הברכה ויאמר בשכמל"ו.

סימן רח

אדם שברך 'הגפן' על יין ושתה פחות מרביעית, האם פטור מלברך על שאר משקים?

אם אדם שתה מלא לוגמיו יין הוא פטר את שאר המשקים מברכה. אם שתה פחות – לא פטרם וצריך לברך.

מה מברכים על פריכיות אורז? והאם יש הבדל בין פריכיות אורז למאכל הנעשה מפצפוצי אורז?

על כל פריכיות האורז יברכו מזונות.

אורז מבושל שלא התמעך, האם יש לברך עליו מזונות? מה הגדר?

אורז של יוצאי עדות אשכנז וכד' שהאורז שלהם יוצא מעט דבוק יברך מזונות, שמבשלים את האורז ללא שמן.

אך אורז של יוצאי פרס וכד' שמטגנים את האורז לפני בישולו במעט שמן – האורז שלהם יוצא 'אחד אחד' – שכל גרגיר עומד לעצמו, כיון שלא נתמעך כלל – יברכו אדמה.

האם יש לברך על מרק ירקות המתובל באבקת מרק עוף (בשרי) שהכל? מרק הנעשה מירקות ומעוף, כמה אחוזים של עוף צריכים להיות במרק בשביל שברכת המרק תהיה שהכל?

השאלה היא איך קוראים למרק? אם קוראים לו מרק ירקות יברכו אדמה, אך אם קוראים לו מרק עוף – יברכו שהכל. בין כך ובין כך, אם יש שם חתיכת עוף – יברך עליה שהכל.

מה מברכים על כדור פלאפל? והאם יש משמעות למרכיביו של הכדור?

כדור פלאפל עשוי מחומוס ולכן יברך אדמה. ומה שנותנים קמח בכדור זה בשביל לדבק את הכדור ולא בשביל האכילה עצמה.

אדם שתה יין ובטעות ברך בברכה אחרונה: 'על העץ' ולא הזכיר כלל 'גפן', האם יצא ידי חובה?

לא. יש מחלוקת האם חיובה של ברכת מעין שלוש היא מן התורה או מדרבנן, אך יש אומרים שחיובה הוא מן התורה. וכשם שבורא נפשות לא פוטר מאכלים שצריך לברך עליהם ברכה אחרונה של 'מעין שלוש', כך גם כאן, כיון שתקנו לאדם לברך על היין בסוף 'על הגפן' ממילא אם ברך 'על העץ' לא יצא ידי חובתו. ממילא גם אין שאלה איזה ברכה להקדים כי אין ברכה פוטרת חבירתה.

האם ב'מעין שלוש' יש להפסיק ל'אמן' ו'יהא שמייה רבא מברך' או שדינה כמו ברכת המזון, שלא יפסיק?

יש מח' בתנאים ובפוסקים האם מעין שלוש היא מן התורה או מדרבנן, וכיון שכך, אין להפסיק באמצע מעין שלוש, שהיא כמו ברה"מ או קרובה לה.

השלחן ערוך (רח, יז) פוסק שאם אדם טעה וברך על היין או על התמרים את ברכת 'הזן' יצא ידי חובת ברכה אחרונה. האם הדבר מוסכם על כל האחרונים למעשה?

אומנם אחד האחרונים נשאר בצ"ע בדין זה, אך השו"ע פסק שיצא ידי חובה, וכיון שכך – גמרנו, כך הלכה.

האם יש לחתום 'על המחיה ועל הכלכלה'?

כן. ואם יודע שהקמח הוא מארץ ישראל יחתום 'על הארץ ועל מחייתה'.

מאכלים שברכתם מסופקת

מה מברכים על בוטנים אמריקאים (כאשר אוכלים את הבוטן עם הציפוי ולא בנפרד)? האם ובמה זה שונה משניצל?

יש לחלק בין בוטנים אמריקאיים שציפויים הוא ציפוי דק שעליהם יברך אדמה, כיון שהעיקר הוא הבוטן והשכבה הדקה היא לדבק. אך 'קבוקים' ציפויים עבה ביחס לבוטן שבתוכם ונראה שיש להם חשיבות ונועדו להשביע ולכן יברך על ה'קבוק' מזונות. אין צורך להפריד את הבוטן מהציפוי, כיון שזה מאכל אחד.

ההבדל בין 'קבוקים' לשניצל הוא שהציפוי של השניצל נועד לדבק את הביצה בשניצל אך הציפוי של 'הקבוק' נועד להשביע ולתת טעם באכילה כך שהוא האוכל.

כמו כן, על ממתקים שונים של וופל המצופה בשוקולד כגון **פסק זמן, כיף כף, עד חצות, רבע לשבע**, יברך מזונות, כיון שהוופל שבתוכם נועד גם להשביע ולא רק לנפח את הוופל, וכל שיש בו מחמשת מיני דגן – ונועד להשביע ולתת טעם – יברך מזונות, ואין משמעות לשיעור וליחס - בין מיני הדגן שבממתק לבין השוקולד.

איך משערים

באמת זו סוגיה סבוכה, שיעור כזית הוא 27 גרם, מדוע גרם? הרי הולכים לפי נפח? אלא שלפי המדידות הצרפתיות, מי שלמד קצת פיזיקה יודע שהמשקל של גרם נמדד לפי 1 סנטימטר מעוקב של מים, זה משקל של גרם אחד, וההפרש בין הנפח של גרם של מים לבין הנפח של גרם של קמח הוא די קטן ולכן משתמשים במושגים של גרם. למעשה, איך בודקים? האחרונים כתבו שאם החורים גדולים – הם לא מצטרפים לשיעור, אך אם החורים במאפה קטנים הם מצטרפים. וקשה לקבוע פה גדרים ברורים.

מה מברכים על קורנפלקס?

על קורנפלקס יברכו אדמה, כיון שכולם יודעים שנעשה מתירס. הראיה שקוראים לו קורנפלקס, ו'corn' משמעותו תירס באנגלית.

שמענו שהרב הורה לברך על קורנפלקס 'אדמה' למרות שמצאנו שמנהג העולם לברך עליו 'שהכל', ואילו בשוקולד הרב אמר שלמרות שמצד הדין היינו צריכים לברך עליו 'העץ', מכל מקום, כיון שמנהג העולם לברך 'שהכל' – יברך שהכל!! מתי הולכים אחר מנהג העולם ומתי לא?

הרב הסביר את דבריו שמה שאמר שיש לברך על קורנפלקס אדמה כוונתו הייתה לקורנפלקס שהיה מוכר בארץ לפני 30 שנה, היתה לקורנפלקס שמוכרים באנגליה בימינו (ומשווק בארץ, של חברת 'קלוגס'), ונסביר את הדברים:

תרגומה של המילה 'קורנפלקס' לעברית הוא: פתיתי תירס, כיון שבאנגליה, מקורו של הקורנפלקס, הקורנפלקס עשוי מפתיתי תירס קלויים, ועל פתיתים אלו מברכים אדמה. אך קורנפלקס של חברת 'תלמה' וכד' העשוי מגרגירי תירס טחונים ברכתו שהכל, כיון שהטחינה שטחנו אותו איבדה את צורתו ויחד עם זה גרמה לכך שאנשים היום לא יודעים שקורנפלקס זה תירס, וממילא יברכו שהכל.

מה מברכים על במבה?

'שהכל', כיון שבהסתכלות הפשוטה שאדם מסתכל על במבה הוא לא יודע ממה היא עשויה, הוא לא רואה את הבמבה כבוטנים ותירס, ולכן יברך 'שהכל'.

סימן רט

מה הדין במקרה שאדם טעה וחשב שצריך לברך ברכה מסויימת, והחל לברך הברכה, ואחר שאמר 'אלוקינו' הבחין בטעותו, והיה לפניו מאכל שיכול לאוכלו, האם יסיים הברכה ב'למדני חוקיך' או שיברך על המאכל שמונח לפניו?

הדרך היותר טובה היא שהאדם יסיים 'למדני חוקיך', ולא יכנס למחלוקות ראשונים האם במקרה שלא כיון בתחילת ברכתו על המאכל האם יוצא או לא.

עכשיו, במקרה שלנו, האדם אמר כבר 'אלוקינו', אז הוא לא יכול לתקן ולומר 'למדני חוקיך'. אך אם האדם אמר 'אלוקי' ולא סיים 'אלוקינו', הוא יכול לתקן ולומר 'אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם' (דה"י א, טז, לו).

בדין 'ספק ברכות להקל', האם אדם יכול בברכות הנהנין להחמיר על עצמו ולברך גם על הספיקות כיון ש'אסור להנות מהעולם הזה בלא ברכה'?

המג"א הסתפק איך אפשר לומר שספק ברכות להקל, הרי כל מי שלא מברך ואוכל בלא ברכה, כאילו גוזל, והרבה אחרונים הביאו את המג"א הזה, רע"א ועוד.

ובאמת בדבר הזה יש מקום לעניין האם הברכה שאני מברך היא דין בי, בגברא, שאני חייב לברך, או שהברכה היא דין באוכל שאני אוכל, שהאוכל אסור באכילה כהקדש עד שאני פודה אותו בברכה שלי, כלומר שהדין הוא בחפצא. ונשמע שלא כל כך פשוט לאכול כך למרות שיש הרבה פוסקים שאומרים שלא יברך. למעשה לא יברך שוב.

במקרה שאדם מסופק האם ברך או לא, מצאנו בפוסקים מספר עצות שניתן להשתמש בהם: 1. לומר הברכה בארמית. 2. להרהר את הברכה. 3. לומר את הפסוק מ'ויברך דוד'. 4. ללמוד הלכות הברכה ברמב"ם. האם ישנן עצות נוספות? ומה סדר העדיפויות בעצות אלו?

העצה הכי פשוטה למעשה היא לומר את הפסוק של 'ויברך דוד': "ויאמר דוד ברוך אתה ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם" (דה"י שם) (ולהמשיך ולומר לפי העניין): 'בורא פרי העץ', 'בורא מיני מזונות' וכד'. כך היו מברכים כל ברכה בבית המקדש, ועכשיו שיש לנו פסוק כזה, אנו יכולים לאומרו על ספיקות.

בעניין לומר הברכות מתוך ההלכות ברמב"ם, הרב אריאל סיפר שהוא היה בשבע ברכות של בנו של הרב זק"ס מירושלים, שהיו שם כמה ספיקות האם לברך את השבע ברכות כיון שמברכים אותם עד סוף היום השביעי, והחתונה הייתה ביום ראשון והשבע ברכות האחרונים היו בסעודה שלישית, אבל איחרו וכבר הייתה שקיעה, ויש ספק אחד האם כשהסעודה נמשכת ניתן לברך גם אחרי ששקעה השמש או שלא, ושם הרב זק"ס פסק שיברכו את הברכות (בשם ומלכות) כשהם קוראים את מקור ההלכה ברמב"ם. אך את זה ניתן לעשות דווקא בצירוף של ספיקות ולא לכתחילה.

מה הדין במקרה שאדם אכל פרי משבעת המינים בשיעור מסופק, ואכל גם שיעור ודאי של 'על המחיה', האם יכול להזכיר לפרי המסופק ב'על המחיה'? ומה הדין במקרה שוודאי לו שלא אכל שיעור מהפרי?

המשנה ברורה כותב במפורש שכאשר יש ספק האם אכל פרי משבעת המינים או שלא – שלא יצרף את זה לעל המחיה, ולכאורה גם כאן, לא יוסיף ב'על המחיה' גם 'על העץ'. למרות שבמקרה שלנו הספק הוא שונה, שמדובר במקרה שוודאי לו שאכל פרי משבעת המינים, אבל

הוא אכל בשיעור מסופק, למרות זאת, במקרה שיש ספק – לא יוסיף את הספק ל'על המחיה' המחוייב.

סימן רי

משקאות:

א. האם יש לברך ברכה אחרונה על תה וקפה חמים?

לא, כיון שאין דרך לשתות אותם במהירות של שתיית רביעית, ומי ששותה אותם כך הוא מזיק לגרונו ובטלה דעתו אצל כל אדם ולא יברך.

אומנם, לעולי רוסיה יש גרון חזק שמסוגל לעמוד בחום שכזה ולכן אם הם שתו תה או קפה חמים במהירות יברכו ברכה אחרונה. והוא הדין לגבי משקאות חריפים, מי ששותה כוס גדולה של משקה 96% אלכוהול בשלוק אחד לא יברך ברכה אחרונה, כיון שהוא פוגע בגוף שלו. בכלל, לא נכון לשתות משקאות אלכוהוליים מהר אלא לאט לאט.

ב. ובמקרה ששתה את חלקו של המשקה כשהיה פושר?

אם שתה רביעית בבת אחת – יברך ברכה אחרונה.

ג. ומה הדין במקרה ששתה משקה שרגילים לשתותו כשהוא חם אך הוא שתה אותו קר?

כנ"ל.

ד. האם יש לברך ברכה אחרונה על משקאות קרים מאוד?

דינם כמו דין שתיה חמה לעיל.

ארטיק וגלידה: האם יש להגדירם כנוזל או כמוצק לעניין ברכה בתוך הסעודה?

תמיד אנו מסתכלים על מאכל לפי מצב הצבירה העכשווי שלו, אם עכשיו הוא מוצק – מוצק. אם עכשיו הוא נוזלי – נוזל.

נראה שגלידה וארטיק הם לא חלק מהסעודה ולכן יברך עליהם 'שהכל'.

מטעמת

אדם שטועם את המאכל ובולעו, האם יכול לסמוך על שיטות הראשונים המורות שלא יברך?

הדבר תלוי בשאלה האם הוא יכול לטעום את המאכל בלי לבלוע אותו או שלא, שכן ישנן מאכלים שאי אפשר באמת לטעום אותם בלי הבליעה, ולכן:

אם הוא יכול לטעום בלי לבלוע ולמרות זאת בלע – הוא חייב בברכה.

אך אם הוא לא יכול לטעום בלי לבלוע – לא יברך, שהבליעה היא חלק מהטעימה.

האם על תה כמנה אחרונה יש לברך ברכה ראשונה?

יש מן הפוס' שממליצים לאכול מעט לחם יחד עם שתית התה וכך להחשיבו כחלק מהסעודה. ובאמת מצד מנהג העולם יש הרבה שנהגו תמיד לסיים סעודה בשתיית תה, כחלק מהסעודה, ולכן למעשה לא יברך.

ובכלל טוב לצמצם את שני מלאכי המוות: מלח וסוכר. להתרגל לשתות תה וקפה בלי סוכר, אח"כ כשמגיעים לגיל מבוגר, עם הסוכרת והלחץ דם, קשה להפסיק.

סימן ריא

אם יש לפני האדם פרי שברכתו 'עץ', ופרי שברכתו 'אדמה', האם יקדים את החביב או את העץ'?

הספרדים – הולכים לפי סדר 'מגע אש' (שהובא בכף החיים).

האשכנזים – גם, אבל מקדימים את החביב, אם יש.

בפרי משבעת המינים, הספרדים היו מחבבים את ארץ ישראל (על פי הרמב"ן, שכתב שיש מצווה לחבב את ארץ ישראל) ולכן היו מקדימים את פירות שבעת המינים, שזה החביב. אך האשכנזים פסקו בפשיטות שיש לברך על החביב הרגיל.

מה קודם: מאפה העשוי מקמח שעורה או זיתים?

אם מדובר בלחם – וודאי שיש לברך על הלחם העשוי משעורה קודם. כיון שברכת המוציא קודמת לשאר הברכות. ונראה לכאורה שגם במאפה שברכתו מזונות, יש להקדים ולברך על מין השעורה לפני הזית, שברכת מזונות קודמת.

ומה שמצאנו בפסוק 'ארץ חיטה ושעורה... ארץ זית', שלכאורה הזית צריך לקדום לשעורה, זה מדובר במקרה שהשעורה היא בגרגירים, וברכתה אדמה, אז יקדים את הזית.

יין ואורז: מה יקדים? האם יש להקדים את האורז כיון שברכתו מזונות או שיקדים את היין כיון שלא עושים מאורז פת וממילא ה'מזונות' שלה פחות חשוב?

הדבר תלוי בספק האם ההקדמה תלויה דווקא במין המאכל וכד' שאז יש להקדים את היין. או שההקדמה תלויה בברכה בלבד ויש להקדים את האורז שברכתו מזונות. וצריך עיון למעשה.

מצאנו שפת עדיפה מפת הבאה בכיסנין, האם פת הבאה בכסנין עדיפה מתבשיל שברכתו 'מזונות', כיון שעל הפת הבאה בכיסנין ניתן לקבוע סעודה?

מסתבר שמאפה של פת הבאה בכסנין חשוב יותר מאורז מבושל וכד' שברכתו מזונות, למרות שלא מצאנו הגדרה כזו בפוסקים, מאפה הוא יותר חשוב ולכן יקדים אותו לאורז.

סימן ריב

אם אדם אוכל את הטפל לפני העיקר, (כגון שהעיקר לא מחויב בברכה, כגון תרופה מרה, או שבטעות לא כיון להוציא את הטפל), האם יברך על הטפל את ברכת העיקר או את הברכה המיוחדת לטפל?

אם מדובר בתרופה מרה, לא יברך על המים ששותה עבודה, כיון שלא שותה לצמאון. ובכלל טוב לשתות כל יום בין שבע לשמונה כוסות מים ביום. אם אדם אכל מאכל שבו יש עיקר וטפל: אם התכוון לפטור הכל – הוא לא צריך לברך על הטפל. אם הוא לא התכוון לפטור את הטפל בברכתו הראשונה, הוא צריך לברך את הברכה השייכת לטפל.

החיי אדם כתב שבמקרה שהחתיכות גדולות אין דין טפל ועיקר בסלט, ויברך על כל מין בסלט בנפרד, האם יש לחוש לשיטתו? האם לחשוש לשיטת ערוך השולחן שאם כל מין עולה בפנ"ע הוא לא מוגדר כתערובת?

יש לחלק בין סלט לתבשיל: בתבשיל, כל התבשיל מקבל את הטעם של כל מרכיביו: של הבשר, של הירקות וכד', אך בסלט קר, (שלא היה כבוש במיץ של עצמו 24 שעות) טעמי הירקות לא התערבבו.

לכן: בתבשיל, יש מחלוקת גדולה האם לברך על כל מין בנפרד (חיי אדם) או לברך לפי הרוב (משנה ברורה), מה נקרא הרוב? 'שאל את השף', תשאל את מי שהכין את המנה, מה העיקר בה? הסברא המרכזית של המשנה ברורה היא שהטעם עבר לשאר המרכיבים בתבשיל. אך אם הפריד את המנה לשני חלקים, לדוגמה מרק עם פטריות, שהסועד לא רצה לאכול את הפטריות, והשאיר את כל הפטריות בתחתית הקערה, כשאוכל הפטריות לבדם, יברך עליהם את ברכתם האישית. אך אם אכל את המרק כדרכו, וכדרכו נשארה לו חתיכת פטריה או שנים בסוף הקערה – לא צריך לברך עליהן, כיון שהם בטלות לכלל המרק.

אומנם, בסלט, צריך חוש ומחשבה לדייק מה לברך, כיון שאם יש לי לדוגמה סלט פירות של תפוחי עץ ובננה, מה מברכים על זה? בסלט לא הייתה התערבות מזוגית, לא היה ביטול שיערבב את הטעמים יחד ולכן יברך על כל מין בנפרד. כיון שכל מין הוא חשוב לעצמו, שהייתה בו רק התערבות שכנית. אולם, בסלט ירקות בו יש גם זיתים, יברך רק אדמה, כיון שהזיתים בטלים לשאר הירקות, בכמות.

סלט ירקות עם קרוטונים: כשהקרוטונים הם המיעוט, האם יברך עליו 'מזונות' או 'אדמה'?

הקרוטונים הם המיעוט ובטלים בסלט. במרק: תלוי באיזה גיל האדם נמצא, אם הוא ילד, ששופך 'הר' של שקדי מרק לתוך המרק ובשבילו המרק הוא היכי תמצוי לשקדי מרק, יברך מזונות, אך במקרה ששופך מעט שקדי מרק שצפים מעל המרק הם בטלים למרק.

וכן במרק איטריות, הדבר תלוי בשאלה כמה איטריות יש במרק ואפי' כשהוסיף את האטריות מאוחר יותר. שאם יש מעט אטריות הם נפטרות בברכת המרק, אך אם יש הרבה – יברך על המרק בפני עצמו ועל האטריות בפני עצמן.

במרק קוסקוס יש לשאול חכם ג'רבאי מה מברכים עליו. (ושאלנו לשריה כהן ששאל וברר מה מנהג רבני ג'רבא ואמר שהורו שאם יש מרק ובתוכו הרבה קוסקוס כמנהג, הרי שהוא מוגדר כקוסקוס עם רוטב, ויברכו עליו מזונות ובכך יפטרו את ברכת הירקות).

חמין, מה ברכתו?

בחמין כזה שעשוי רק מתפנ"א וירקות – יברך אדמה. אם יש מעט בשר בתוכו, הוא בטל לירקות, שהמטרה של הבשר זה לתת טעם בחמין. אם יש חתיכות גדולות של בשר – יברך עליהם בפנ"ע. לגבי גריסים בחמין – יש מקום להסתפק האם כשאמרו ש'כל שיש בו מחמשת מיני דגן יברך עליו בורא מיני מזונות' האם התכוונו לקמח או לגרגירים? בפשטות התכוונו לקמח, שמעורב לגמרי בתבשיל, שצריך שהקמח יהיה לגמרי עם התפנ"א והגריסים הם לא, ולכאור' מסתבר שיברך עליהם בנפרד.

דג מלוח על קרקר: האם זה משנה מה הכוונה שלי באכילה או שתמיד יש לברך על שניהם?

אם אדם אוכל בסתמא דג מלוח – הרינג, שיברך על הדג ויפטור את הקרקר, כיון שהקרקר בא לאזן את המליחות של הדג. אבל בקידוש בשבת בבוקר, אנשים רעבים ואוכלים את הדג עם הקרקר גם בשביל לשבוע מהקרקר ולכן יברכו על שניהם. כיון שהדבר תלוי לשם מה אוכלים אותו.

מה יברך אדם שאוכל קרקר ונקניק ביחד?

אלו שני דברים שונים שלמרות שנאכלים יחד הם צריכים שתי ברכות.

מה מברכים על: א. עוגת גבינה עם ביסקוויטים למטה? ב. על קרמבו? ג. על 'קסטה'? ד. על גלידה בגביע?

א. מזונות. כיון שזה מבושל יחד: העוגה והגבינה נותנים טעם זה לזה. ב. שהכל. כיון שהביסקוויט טפל לקצפת. ג. – ד. בקסטה יברך שהכל על הגלידה והעוגיות הם נלוות וטפלות לגלידה. וכן בגביע גלידה, הגביע טפל לגלידה, אוכלים אותו רק בשביל להחזיק את הגלידה. וגם אם נשאר הצ'ופציק בסוף של האכילה – הוא בטל לגלידה, ומין הסתם נשאר בו מעט גלידה שנמסה ולא יברך עליו בפנ"ע.

מה מברכים על 'גרנולה'?

יש לחלק בין מקרה שבו השבולת שועל והפירות עשויים כאחד לבין אם רק מעורבים זה עם זה, שאם יש חשיבות לכל חלק יברך עליו בפני עצמו, ולכן לגבי גרנולה הדבר תלוי בשאלה האם הגרנולה גרוסה דק או שלא, אם היא גרוסה דק – יברך על הכל מזונות. שלא ניכר כל מין בפנ"ע. ואם רואים את החלקים ואת הפירות השונים – יברך על כל מין את ברכתו הראויה לו.

האם בברכה אחרונה אני יכול להוציא בדיעבד (או לכתחילה, במקרה שאני מוציא 'עם הארץ') גם אם אני לא אכלתי?

לא. אדם יכול להוציא בערבות דווקא על דבר שהוא ערב עליו, בברכת המצוות אני יכול להוציא אדם אחר, כגון בקידוש, ואגב הקידוש, לברך עבורו גם ברכת הגפן, כיון שגם אני וגם מי שאני מוציא חייבים בקידוש, עקרונית, גם אם אני כבר יצאתי ידי חובה, כיון שעקרונית אני חייב, אני יכול להוציא. אבל בברכות הנהנין, שאיני חייב לברך עליהם אם אני לא אוכל אותם, אני לא יכול להוציא אם אני לא חייב לברך כמו מי שאני מוציא. וממילא, בקידוש של שבת בבוקר, קידושא רבא, אני לא יכול להוציא. כיון שכל ברכתו היא רק ברכה על היין.

סימן ריג

האם יש לומר 'ברוך הוא וברוך שמו' בברכה שבה אני רוצה לצאת ידי חובה?

לא.

אם אני עומד ומתפלל תפילת שמונה עשרה ותוך כדי שומע ברכה, עוצר ומתכוון לצאת ידי חובה, האם אני יוצא?

המשנה ברורה אומר שיוצאים ידי חובה וכך המנהג, למרות שמסבירא נראה שאתה נמצא בתוך שמונה עשרה, לכן ראוי להחמיר.

ההלכה אומרת שמצוות שהן מדרבנן לא צריכות כוונה. לפי זה, במקרה שאני שומע ברכה שמצוותה מדרבנן ולא התכוונתי לצאת ידי חובה, האם אני יוצא?

לא, אין משמעות לזה שהמצווה דרבנן. כל החלוקה היא בין מצוות אקטיביות לבין מצוות פסיביות, במצווה אקטיבית, שיש בה מעשה, כגון אכילת מצה, כיון שעשיתי מעשה, יש מחלוקת האם אני יוצא למרות שלא התכוונתי לצאת ידי חובה ומקלים במצוות דרבנן. אבל במצוות פסיביות, כגון תקיעת שופר או קריאת מגילה (שבה נח' הראשונים האם המצווה היא לשמוע לנשים ולקרוא לגברים או שכולם מחוייבים בקריאתה, ויוצאים ידי חובה בשמיעתה) חובה להקשיב ולכוון לצאת ידי חובה, ואם לא התכוון לצאת ידי חובה לא יצא ידי חובה ואין מח' בדבר.

סימן רטו

האם אדם שהתכוון לצאת ידי חובה בברכת חברו, ואחר שחברו סיים לברך, חזר בו מהצטרפותו, ורוצה לברך לעצמו, האם זו ברכה לבטלה?

ברגע שחברו סיים את הברכה, ודאי שהאדם שכיון לצאת ידי חובה ואין לו לברך ואם ברך – ברכתו ברכה לבטלה.

אם החבר עדיין לא סיים את הברכה, יש מקום להסתפק מה לעשות כיון שמצד אחד: יש עדיפות לכך שאברך בעצמי אך מצד שני: שכיון שהתחלתי בכוונה לצאת בברכתו של חברי – עדיף שאמשיך ואצא בברכתו. למסקנה, נראה שעדיף להמשיך ולצאת ידי חובה בברכתו של חברי, אחר ששמעתי ממנו שם שמים והתכוונתי לצאת. אך בדיעבד, אם תוך כדי שחברי מברך, 'ביטלתי' את הצטרפותי לברכתו, אין זו ברכה לבטלה, ואולי הספק האם מותר 'לבטל הצטרפות' תלוי בשאלה האם איסור ברכה לבטלה הוא מדאו' או מדרבנן.

ברוב עם

ובכלל היה נהוג בהרבה קהילות ישראל שאחד היה מברך על הטלית בבוקר, כולם היו עונים לו אמן, יוצאים ידי חובה, ומיד מתעטפים גם הם בטליתות. ויש עדיפות בכך משום ברוב עם הדרת מלך. הגלות, והשיבה מהגלות השכיחו ו'בטלו' מאיתנו את החשיבות של הברכה ברוב עם. היום בכותל, כל אחד רוצה מניין בסגנון שלו, אוסף עשרה אנשים ועושה מניין. גם בבית כנסת רגיל, שיש לכמה אנשים חיוב, כל אחד אוסף לעצמו עשרה אנשים ועושה מניין. אין 'חיוב' לפרוש מן הציבור!

המשנה ברורה בהלכות פורים כותב שלקריאת מגילה יש לסגור את בתי הכנסת הקטנים ולהתאסף בבית הכנסת הגדול, משום ברוב עם.

אבל לצערנו, הפילוגים והאגו הדחיקו את הכלל של 'ברוב עם'.

גם בזימון, כאשר שלושה אנשים אוכלים ביחד, במקור, זימון פירושו כמו שהתימנים נוהגים, שהמזמן מברך לכולם את כל הברכות מילה במילה והם יוצאים על ידו ידי חובה. גם לפי הרמ"א, המזמן מוציא את שאר הסועדים בברכת 'הזן' וכשיברכו לעצמם יתחילו מ'נודה לך'. אומנם, בתפילת שמונה עשרה, אין לנהוג שהחזן יוציא את כל המתפללים באמירת שמונה עשרה בקול, כיון שיש חשש שלא יכוונו היטב לכל ברכתיו.

אומנם, למעשה, קשה להקפיד ולשמוע היטב את כל הברכות, ולכן, גם בזימון, אחר שישמעו את הברכה הראשונה מהמזמן, יברכו כל אחד לעצמו את כל הברכות.

אם אני שומע ברכה מרפורמי, האם אני יכול לצאת ידי חובה בברכתו?

אם הרפורמי מאמין במה שהוא אומר, שהוא מברך 'ברוך אתה ה' וכו' – אפשר לצאת ידי חובה. כיון שהיהודי הרפורמי הפשוט, התמים, לא חושב שהוא פורש ממסורת ישראל, הוא פשוט נולד למציאות שכזו, אבל רבאי רפורמי, שלמד לכפור במסורת ישראל ולנסות לחקות את היהדות, בדיוק כמו שהנוצרים מחקים את היהדות, ממנו לא יוצאים ידי חובה. רפורמה זה בדיוק כמו נצרות.

בשאלה האם לסמוך על זה שהוא יהודי או שנולד מאמא גויה, אמר הרב אריאל, שבד"כ הרפורמים לא ממשיכים את המסורת שלהם לאורך דורות, אם הם מתחננים עם גויה, בד"כ הבן שלהם לא ימשיך את המסורת הרפורמית. ולכן מין הסתם הוא יהודי.

אם אני שומע ברכה דרך הרדיו או הטלפון, האם אני צריך או חייב לענות 'אמן'? האם במקרה שהייתי שומע את הברכה גם ללא הטלפון וכד' מאותו אדם, אך שמעתי בטלפון, האם אני צריך לענות אמן?

אמן פירושו אמת, שנכון הדבר. לכן, אומנם אין חיוב מן הדין לענות אמן לברכה שהיא דרך הרדיו וכד' אבל גם אין איסור, שאתה אומר שמה שנאמר הוא אמת.

אם זה שידור חוזר, או הקלטה, זה נראה קצת מוזר לענות לזה אמן. אין איסור, אבל מוזר.

אם אני לומד תורה או קורא תהילים ותוך כדי כך אני שומע ברכה או קדיש, האם אני חייב לעצור ולענות אמן? האם בקדושה אני חייב לעצור ולענות?

לא, אין חיוב, אתה באמצע הלימוד, למה שתפסיק? בכלל אי אפשר ללמוד בשטיבל, אבל לא צריך לענות, אומנם זה נראה קצת לא טוב שאתה לא עונה לקדושה וכד', אך אם הוא שקוע בלימוד כך שהוא לא שם לב שאומרים קדושה, זה לא נראה שאתה לא מסכים עם הקדושה והקדיש וכד' ובזה אין בעיה.

אם אני עומד ליד יהודי שאומר את תפילת העמידה של לחש, בקול, (שלא כדיון), האם אני צריך לענות אמן על ברכות העמידה?

אומנם יהודי זה אינו עושה כשורה, אבל על הברכה של אפשר לענות אמן, אני לא עונה אמת על הטעות שלו אלא על הברכה שלו. אומנם, האם יש חיוב לענות אמן? מסופקני.

האם יש לענות אמן על ברכות קטן? האם זה משנה מה גילו של הקטן?

אם הקטן אומר את הברכה בשביל להתלמד אין לענות אמן, אבל אם הקטן אומר את הברכה ברצינות בשביל לצאת ידי חובה, יש לענות לו אמן, זה חינוכי שתראה לו שהוא מברך וצריך לענות לו אמן. ולא משנה באיזה גיל הקטן, אפי' בן שנתיים שלוש, כשהוא מבין קצת. ואפי' שהוא בולע אותיות הוא אינו שונה מכל מיני חסידים שבולעים את האותיות.

האם בכל גיל ניתן ללמד את הילדים לברך עם שם ה'? על ידי כך שאנו אומרים לו את שם ה'?

כן, עד גיל בר מצווה, לקראת גיל בר מצווה, כשרוצים ללמד את הילד לברך את ברכות התורה, עם המנגינה, נראה שהוא כבר יודע איך לומר את שם ה', הוא מבין, וזה יותר בעייתי. ולכן ילמדו 'ברוך אתה השם'.

אילו שמות אסור להזכיר לבטלה? האם מותר להגיד שם 'אלוהים' בלימוד? האם מותר לומר שם אלוקים באנגלית וכד'?

שבע שמות: הו"ה, אלוקים, שד-י, צבא-ות, א-ל, א-דני, אה-יה. בלימוד מותר להזכיר את השמות, וכשמזכירים שם חול לא צריך להקפיד על זה, כגון אליהו, או אליה, וכד' או שאומרים בית אל, לא צריך לומר בית קל, ולא קליקאקו, אלא אם כן הוא רוצה להפריד ולהסביר ששמו מורכב משמות שאז צריך להקפיד כיון שמתכוון לשמות. אבל כשמתכוון לשם חול – לא צריך להקפיד. צריך נורמאליות. וכן, בלימוד מותר להזכיר את השמות, כגון שרוצה ללמד אילו שמות מותר לומר ואילו לא.

באנגלית, בערבית וכד' נוהגים לכתחילה להחמיר ולא להזכיר שם אלוקים, אבל זה כמובן כשמזכירים ומתכוונים לשם אלוקים, אבל חזבאללה, מותר להגיד, כיון שמתכוונים לשם חול. כשכותבים בספר ראוי להחמיר לכתוב אלוקים. ועדיף שלא לכתוב א-לוהים (במקף) כיון שיש מי שכתב שמקף אינו מועיל להפסקה.

בפרשת וירא, נאמר בפסוק 'בי אדוני' ומנוקד בפתח, דומה לשם ה', אבל משמעותו היא האדון שלי, ולא לשם ה', אבל בשם השם הנו"ן מנוקדת בקמץ ורבנו בחיי כותב שמי שמחליף קמץ בפתח מחלל שם ה', כיון שקורא לקב"ה בשם חול (ונראה שגם הספרדים לפני כ-700 שנה היו משתמשים בהגיה שדומה קצת לאשכנזים ולתימנים, שהיו קוראים את הקמץ באמצע הדרך שבין קמץ שלנו לחולם, אך זה נשכח במשך הדורות, כך אמר לי חוקר ספרדי). בנוגע למבטא הספרדי: יש מציאות בעם ישראל, שעם ישראל עבר למבטא הספרדי, המעבר היה אידיאולוגי, שהחילונים רצו לשכוח את הגלות ומחדשי השפה היו אשכנזים ולכן הם אמרו שבשביל לשכוח את הגלות נעבור למבטא הספרדי, אבל אם מחדשי השפה היו ספרדים, הם היו עוברים למבטא האשכנזי. אומנם, הסיבות למעבר להגיה הספרדית היו לא לשם שמים, אבל הוויכוח למעשה נגמר.

הכי גרוע שיעשה חצי שם אדנות בהגיה אשכנזית וחצי בהגיה ספרדית, לפני הקב"ה דבר בצורה נורמאלית, אנושית.

האם מותר להרבות בברכות בשביל להשלים בשבת 100 ברכות?

כן, אבל יעשה בדרך שלא תגרום לברכה שאינה צריכה.

אם ברכתי על מאכל חלבי, ולאחר שברכתי, נזכרתי שאני בשרי (או שכשרות המאכל אינה מהודרת מספיק עבורי או שאני אלרגי לאחד ממרכיבי מאכל זה), מה עלי לעשות?

אם אתה לא אוכל בגלל שהכשרות לא מספיקה לך, אבל זה כשר, אם כבר ברכת, עדיף שתאכל. אם אתה בשרי, אל תאכל. ואפי' שעברו כבר כמה שעות ועדיין לא עברו מספיק שעות כמו המנהג שלך, אל תאכל, שעם ישראל קיבל עליו מן הדין שלא לאכול עד 6 שעות (או כפי המנהג המשפחתי) זה לא חומרא, זה מדינא.

אם אתה אלרגי, ברור שאם זה פיקוח נפש – אל תאכל, אלא אפי' אם זה יגרום לך כאב בטן – אל תאכל, שאתה לא צריך לסבול בגלל זה. שיש מח' האם הזכרת שם שמים לבטלה היא מדאו' או שלא.

האם מותר לי להזכיר שם ה' בתפילות אישיות? אם אני ש"ץ שמכין את תפילות הימים הנוראים, האם מותר לי להזכיר את השמות שבתפילות? להזכיר את השמות שבשירי שבת? והאם מותר לחזור בשירים פעמים רבות על פסוק שמוזכר בו שם ה'?

בתפילה אישית, מותר להזכיר שם שמים. שזה תפילה, וכמו שמשא רבינו התפלל א-ל נא רפא נא לה'.

לש"ץ אין לחזור על שמות ה'.

בשירי שבת, תלוי אם מי ששר מתכוון לשיר כמו תפילה, שאז מותר, וכמו שהמשוררים שכתבו את השירים התכוונו. כמו שמצאנו בשיר 'ועידנו מעדני, שבת היום לה', שברור שהפייטן התכוון שיאמרו את שם ה', שזה החרוז. אך אם הוא מתכוון לשיר להנאתו בלבד – אין להזכיר את שם ה'.

חזרה על פסוק פעמים רבות: אם מתכוון לחזור כדי לחדד ולחזק את הכוונה מותר, אבל אם זה רק בגלל המנגינה, אין לחזור.

סימן רטז

מה הדין במקרה שאדם רצה לבדוק האם יש למוצר מסויים ריח, האם מותר לו לבדוק ולהריח אותו גם בלי לברך?

פשוט שמותר לו להריח ולבדוק האם יש למוצר ריח. היינו יכולים לומר שההיתר שמצאנו במטעמת שמותר לטעום את האוכל נובע מכך שיש הבדל בין טעימה לאכילה ממשיה, ולפי זה נאמר, שבריה, אין הבדל בין אם אני מריח את המוצר קצת או הרבה וממילא כל הרחה נחשבת להרחה שצריך לברך עליה, אך למעשה נראה שאתה לא יכול לברך על משהו אם אתה לא יודע אם יש לו ריח. ולכן תריח, תברך ותריח שוב.

המ"ב והחזו"א נחלקו בפרי שמיועד לאכילה ויש בו גם ריח טוב, האם ניתן לברך עליו 'הנותן ריח טוב בפירות'. מה הדין למעשה?

המשנה ברורה הוא הפוסק הגדול למעשה וגם החזו"א קיבל את המ"ב כסמכות הלכתית ולכן מי שהוא לא תלמיד של החזו"א, המשנה ברורה הוא הפוסק עבורו. ערכו של ערוך השלחן עולה במובן מסויים על ערכו של המשנה ברורה, מכיון שהוא מקיף הרבה יותר חלקים מההלכה, אך למעשה, עם ישראל בחר לפסוק כמו המ"ב ולא כמו ערה"ש. במקרים של שעת הדחק יש מקום לסמוך על ערה"ש שנוטה בד"כ להקל.

ולכן במחלוקת זו, שהמשנה ברורה (רטז, ב באה"ל ד"ה או לאוכלו) סובר שאם אדם נטל את הפרי (המיועד בד"כ לאכילה) מתחילה בשביל להריח בו – יכול לברך, הלכה כמו המ"ב.

האם מכוח המח' הנ"ל ראוי להחמיר ולא לברך על ציפורן וקנימון?

בציפורן וקנימון אין מחלוקת, כיון שברור לכולם שהם תבלין ולא פרי.

אם אני מריח ריח של קפה חזק או של לחם טרי, האם יש לברך עליהם? ואם אני לוקח אותם בשביל לברך עליהם?

מי שמחזיק לחם בידיו על דעת להריח בו, יכול לברך עליו 'מיני בשמים', אך אם מריח את ריח המאפיה, לא יברך, כיון שהריח העולה אז מן הלחם הנאפה לא נועד לריח אלא לצורך שיאפה ויהיה ראוי לאכילה. צריך לקחת את הלחם ביד ושהלקיחה תהיה בשביל להריח אותו.

האם מברכים על בושם סנטטי?

כן, שאין הבדל בין בושם סנטטי לבין מוס"ק שנעשה מחיה. אלא שהבעיה שיכולה להיות היא שהבושם הסנטטי מתנדף באויר ואי אפשר לברך על מה שאין לו עיקר, שאין לו ממשות במציאות אך אם הבושם הוא נוזלי – יברך.

סימן ריז

האם מי שמעשן (אע"פ שאסור) ויש לסיגריה ריח טוב, האם הוא יכול לברך עליה או שכיון שזה לא עיקר יעודה, לא יברך?

מצאנו שמותר לברך על עשן ה'מוגמר', אך שם העישון של העלים נועד להוציא מהם ריח, במציאות שלנו, מי שמעשן אינו מעשן בשביל הריח אלא לשם העישון, אך אם הוא מתכוון להריח ולקח את הסיגריה בידו לשם הרחה – יברך.

סימן רטז

אם אני מריח את האתרוג או את ההדס בסוכות, לברך? מה הדין אם אני לוקח את ההדס או האתרוג בלילה, בשעה שא"א לברך עליהם, לברך? ולפני החג?

אם מדובר בסוכות לפני קיום המצווה, ברור שהאתרוג וההדס נועדו למצווה והריח שבהם בטל למצווה ולכן אי אפשר לברך. אבל אם אדם לקח את האתרוג וההדס לפני סוכות או בסוכות, אחרי שברך עליהם בבוקר, אם נוטל ולוקח אותם בידיו לשם הרחה – יכול לברך.

אדם שעובר ליד גינה שבה יש צמחי נוי הנותנים ריח טוב, האם יברך עליהם או שלא, בגלל שהם לא ניטעו לריח?

לא יברך אלא אם כן הוא מחזיק אותם לשם ריח.

אדם שברך על מין בשמים ואח"כ הסיח את דעתו, צריך לברך שוב. מתי נחשב שהוא הסיח את דעתו?

הדבר תלוי בכל אדם ואדם לפי ענינו, כל אחד לפי הסחת הדעת שלו.

הפרי מגדים כותב שאבלים לא יברכו על בשמים במוצאי שבת. האם זה נכון למעשה?

למעשה מצאנו שלא נוהגים והרב אריאל העיד על עצמו שהוא עצמו ברך באבלותו. אבל אם נוהגים שלא לברך – לא יברכו.

סימן ריח

שעשה נס במקום הזה

הש"ע כתב שעל חומות יריחו או על מעברות הירדן יש לברך. האם יש לסמוך על זיהוי הארכיאולוגים לגבי אתרים אלו, או שנאמר שאנו לא יודעים בוודאות היכן הם היו ולכן לא נברך?

אין לנו מסורת מדוייקת ביחס למיקומים של אתרים אלו, לדוגמה אנו לא יודעים בדיוק איפה הייתה לוד, בוודאי שהיא היתה ליד איפה שהיא היום, אבל אין לנו מסורת. הבעיה בארכיאולוגיה זה שזה לא מדע מדויק, יש שם גם סברות חרס.

ע"פ הפסוקים החומה ביריחו נבלעה באדמה וזו שאלה איך בדיוק רואים אותה. בתקופה של פרק הרואה עוד יכלו לראות את החומה ואת כל המקומות בבירור, היום על כל עמוד באזור ים המלח אומרים שהוא אשת לוט. ההלכות הללו הן הלכות עקרוניות: עקרונית אתה יכול לברך.

הכפתור ופרח כותב שניתן לברך על מעברות הירדן כיון שעם ישראל לא עברו בקילומטר אחד בלבד אלא עברו לאורך הירדן באורך של כ-40 – 50 קילומטר, ולכן מי שעומד על הר הסרטבא ורואה את ה-20 – 30 קילומטר שבין גשר דמיא (אדם) לסרטבא (גשר אלנבי) יכול לברך 'שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה'. אך אין זו חובה.

על איזה סוג של נס יש לברך 'שעשה לי נס במקום הזה'? האם אדם שניצל מפיגוע צריך לברך? חייל שעבר במקום שבו הוא נלחם בעבר, האם יברך? האם זה משנה איך האדם ניצל או שהעיקר הוא שהצרה הייתה שונה מגדר הטבע?

בזה יש מחלוקת בין האשכנזים לספרדים, שהספרדים מברכים הגומל על הרביעה שמוזכרת בש"ס של יורדי הים, עוברי מדברות, חולה וחבוש אפילו בלא נס. אבל לאשכנזים יש לברך דווקא כשנעשה משהו חריג. ואז יברכו 'שעשה לי נס במקום הזה'.

לכן, אם אדם עבר תאונה:

אם הוא ספרדי, הוא יכול לברך על זה הגומל מדין זה שהוא היה מ'עוברי דרכים'.

אם הוא אשכנזי, דווקא כשהתאונה הייתה תאונה קשה, כמו במקרה שהפח של הרכב נמעך לגמרי דווקא אז ניתן לברך 'שעשה לי נס'. אבל בפחות מזה, לא הייתה פה הצלה שניתן לברך עליה.

פעם טייס אחד שאל אותי האם הוא צריך לברך הגומל על כך שהוא טס ממקום מסויים יום לפני שבאותו מקום היה צונאמי, ועניתי לו שאולי הוא יכול לברך על הטיסה הגומל, אבל 'שעשה לי נס' הוא לא יכל לברך, כיון שהוא לא נכנס בכלל לסכנה.

האם יוצאי ירכו של האדם גם צריכים לברך?

כן.

סימן ר"ט

האם יש לברך הגומל על:

א. טיסה באוירון או כדור פורח?

תאונות ותקלות באוירון, מטוס וכדור פורח קורות אחת למליון בגלל ההקפדה הגדולה על הבטיחות שבהם. דבר זה שונה מתאונות דרכים שבהם אין לך יום שאין בו תאונה. עדיין הנסיעה בכביש נחשבת דבר שאינו מסוכן כל כך. (אם ניקח קילומטרז'ים שיש ביום ומספר תאונות נראה שאין סיכון גבוה מידי)

אומרים שעל טיסה לאילת האשכנזים לא מברכים והספרדים מברכים בגלל שטסים מעל הים ונוסעים עד לאילת.

אשכנזי שרוצה לברך, נראה בפשטות שלא מברכים על טיסה מכיון שב"ה ניתנה חוכמה למתכנתים ולטכנאים. אולי הוא יכול לסמוך על דעת הספרדים שניתן לברך אם הוא יצא מחוץ לעיר, אבל בפשטות אין לברך.

ב. בית כלא בימינו (בישראל או בחו"ל) (לפי מנהג הספרדים שמברכים דווקא על ד' אלו),

אדם שישב בבית כלא בארץ לא יברך. אבל אם הוא ישב בשב"כ הוא צריך לברך מכיון שיש בזה סכנה. אדם שיש בכלא בחו"ל (בתנאים קשים, ככלא של סין או איראן) והשתחרר צריך לברך הגומל מכיון שהוא נמצא שם בסכנת חיים ובתנאים נוראיים.

ג. הגומל לאשה ומה דין אשה אחרי לידה?

מנהג ירושלים הוא שהאשה תברך, ותעמוד בכניסה לביה"כ או בעזרת הנשים.

ד. אם אדם הכניס את עצמו לסכנה, האם יברך הגומל?

כן, למרות שהוא פשע והכניס עצמו לסכנה.

האם המתרפא מהמחלה צריך לברך הגומל למרות שהוא צריך עוד טיפולים או ניתוח?

אדם שנפצע או חלה ולעולם לא יחזור לבריאותו הראשונה, הרי שברגע שהוא יוצא מבית החולים לביתו, הוא צריך לברך הגומל. וכשיחלים לגמרי (ביחס למצבו החדש) לא יברך.

האם מברכים הגומל ללא מניין? ובאשה?

לא, אבל אין צורך דווקא בעשרה גברים אלא די גם בתשע נשים וגבר, ואולי גם תלמידה חכמה שיש לה יראת שמים ועוד תשע נשים יועילו.

האם מברכים הגומל בלילה? ובאשה?

הסברא שלא לברך הגומל בלילה היא משום שהגומל זה כמו קורבן תודה ולא מביאים קורבן בלילה ממילא גם לא מברכים הגומל בלילה. מצד שני, את הקורבן ניתן לאכול בלילה לכן למעשה ניתן לברך בלילה, אך עדיף ביום.

ולאשה, משום צניעות, אם האפשרות היא בלילה בצניעות עדיף בלילה.

סימן רכ

האם צריך לחשוש לחלומות בימינו לעניין תענית חלום? מה דין תענית חלום בשבת? והאם ראוי לעשות הטבה לחלום היום?

גם בימינו, החלום הוא חלום, ומי שחושש צריך להתענות. חז"ל אמרו ש'חלומות שווא ידברו', אבל יש חלומות שהם סיט והאדם מרגיש בגללם צורך להתענות והצום הוא עונג בשבילו. אומנם היום יש פסיכולוגים ואנחנו חיים בעולם יותר רציונלי לכן יש פתרונות לחלומות אבל גם הם לא יכולים להסביר כל דבר.

רוב החלומות הם הבל אבל לפעמים יש בחלומות משהו שמזעזע את האדם ולכן גם בימינו מי שחולם חלום רע וחושש ממנו הפתרון הוא תענית או הטבת חלום בפני שלושה אנשים.

הדרך הטובה ביותר היא שבברכת כהנים אדם יאמר ויבקש שהברכה של הכהנים תגרום לכך שהחלום יוטב, שכך התורה אמרה, וזה הפתרון היותר טוב. ניתן למצוא היום בסידורים נוסח הטבת חלום שיאמרו בזמן ברכת כהנים.

סימן רכא

האם את הברכה שמברכים על ירידת גשמים בארץ ישראל אחרי עצירת גשמים צריך לברך בשם ומלכות?

בארץ כן, כיון שהבצרות שכיחות יחסית, הכנרת ירדה בשנים האחרונים בחמשה מטר! מכיון שבקושי נכנסו מים לכנרת וודאי שאחרי בצרות צריך לברך בשם ומלכות.

הציבור העירוני לא מבין את גודל ההודאה בזה, איזה רב אמר שכיון שיש לנו מים בברז אז הכל בסדר?? ולכן לא צריך לברך, אבל זה לא נכון! אתה רואה רק את הברז שלך ובכנרת אין מים?! המדינה משלמת הרבה כסף על הטפלת מים ועוד שזה בלי מינרלים. זו בעיה ארצית, של כל היערות, השדות, החקלאות, כל הארץ, ואתה מסתכל על הברז שלך?! הציבור העירוני מאוד חי לעצמו ועוד רב אומר כך? בושה וחרפה, אין לך אחריות על כלל ישראל, יש לך מים לשתות וארץ ישראל צמאה! זו סכנה ארצית שהארץ מתייבשת והחשש לשריפות גדל.

צריך לברך בשם ומלכות, החקלאים בגולן בט"ו בשבט לפני שנתיים, אחרי שירדו הרבה מים יצאו למעיינות וברכו ברוב עם.

באיזה מקרה בדיוק מברכים?

מברכים ברכה מיוחדת דווקא כשהייתה הפסקת גשמים, כשהגשם לא ירד. כאשר חודש כסלו עובר ועדיין לא ירדו גשמים ובטבת ושבט ירדו גשמים, אז מברכים.

המ"ב (בסימן רכ"א ס"ק ה) כותב שמי שראה את הנילוס עולה יכול לברך שהחיינו האם מותר לברך על הכנרת שרואים אותה עולה יותר (כאשר רואים אותה במספיק מרווחי זמן, כמו שכותב המ"ב)?

על הנילוס אפשר לברך כיון שרואים בעין שהוא עולה ויורד. כיון שכאשר הגשמים שוטפים הוא עולה ומציף את כל מה שבסביבותיו.

בכנרת, קשה לראות איך שהיא עולה ויורדת כיון שזה קורה בד"כ רק אחרי כמה שבועות.

בנחלים בארץ כירדן וכירקון, שהמים עולים, יש מקום לברך, אך אם יש נזקים – כמו המקרה שקרה בנהריה בגעתון, ששם עקרונית אולי היה מקום לברך, אבל כיון שהיו שם נזקים, אז לא מברכים. במצרים הנילוס משקה את כל האזור וזה שבח שהשדות מושקים.

על שדה בשותפות שירד עליה הרבה גשם מברך הטוב והמטיב, האם דין זה יהיה נכון גם במי שתייה כגון שירד הרבה גשם והתנקז לכנרת?

בגוש דן, שותים בעיקר מי התפלה, וגם עכשיו כשהכנרת התמלאה אנו שותים יותר מים מותפלים מאשר מי כנרת, ההרגשה שלנו היא לא כמו ההרגשה של החקלאי שמתפלל לגשם, ההרגשה הטבעית שלו היא שמחה, אנו לא מרגישים כל כך את השמחה.

אם הברזים שלנו היו נשארים פתוחים משך זמן ולא היה זורם בהם מים, וכשהכנרת הייתה מתמלאת היה מתחדש הזרם היינו מברכים, כיון שהיינו שמחים מאוד, אבל במצב של עכשיו לא.

סימן רכב

על איזה סוג ת"ח שנפטר מברכים בשם ומלכות 'ברוך דיין האמת'? (רבו מובהק, מצטער על מיתתו מאד)

ברור שלא על כל רב ששומעים ברדיו שהוא נפטר צריך לברך עליו. על ת"ח גדול מאוד, או על רב שהיה לך איתו קשר אישי, או שרוב תורתך ממנו רב שממשיך הקשר גם אנחרי הישיבה ואתה מרגיש כאב על פטירתו – עליהם תברך דיין האמת.

זו ברכה רגשית, מברכים אותה כשיש הרגשה עמוקה של כאב. כך משמע בפוסקים שההרגשה של האדם היא הקובעת.

למעשה, נוהגים למעט בברכות האלה כיון שיכול להיות שההרגשות שלנו קצת מזוייפות, אבל אם יש לך הרגשה עמוקה של כאב – תברך.

סימן רכג

הרמ"א (בסימן רכ"ג) כותב ש"נהגו להקל בברכה זו (שהחיינו) כיון שאינה חובה אלא רשות" האם ראוי למעשה "לחסוך" בברכות שהחיינו?

כן, אבל לא צריך להגיע למצב שלא מברכים כלל.

בשלחן ערוך (רכג, ו) כתוב שעל גרבים חדשות לא יברכו שהחיינו ולא על גופיה, אבל עני שפעם בכמה שנים זוכה לקנות גרבים וגופיה חדשה ומתרגש – יברך. לא על כל דבר יברכו שהחיינו אלא על דברים מיוחדים ששמחים בהם.

הבגדים שלנו הם בגדים זולים, וברחוב נמצאים בגדים שאנשים זורקים אחרי שלבשו אותם פעמיים - שלוש. בצעירותי היו תופרים את הבגדים אם הם נקרעו. גם בצבא, היינו מקבלים בגדים טלאים טלאים. אנו חיים היום בנחלת השפע, לכן הרגשות נתקחו, אבל אם אתה קונה בגד פעם בשלוש שנים. כמו כן, גם על בגד מיוחד – תברך. לדוגמה: על טלית מברכים שהחיינו, מדוע? כיון שזה בגד מיוחד. עקרונית, גם על חולצה היינו אמורים לברך, אלא כיון שבד"כ קונים חולצה פעם בכמה חודשים לכן לא מברכים כיון שזה לא כ"כ מרגש.

האם נוהגים לברך ברכת 'הטוב והמטיב' על לידת בת?

בעבר הבת הייתה חסרון למשפחה, היא הייתה צרה למשפחה מכיון שהבן הוא המפרנס והדואג לשידוך לעצמו ולבת צריך לדאוג לשידוך ולכסף. והיום הפוך שהבת היא המפרנסת. ועוד בישיבות הבעל הוא זה שלומד ואשתו עובדת.

היום אומרים שיותר קל לבחור חתן בן תורה מלגדל בן בן תורה.

התחושה היום על לידת בת קצת שונה מפעם ואם אדם היום מרגיש שמחה גדולה על שנולדה לו בת, אולי הוא יכול לברך, למעשה זה ספק, אז יכול לברך על פרי חדש, ויכוון לברך על הבת שהיא העיקר, שהרבה יותר חשובה הבת מהפרי.

על דבר חדש שמכניסים הביתה, ניתן לברך הטוב והמטיב, אם מחליפים מקרר כל שנה שנתיים – לא יברכו, אם קונים משהו שמחזיק הרבה שנים ושורד הרבה, יברכו, אבל אם לא כן – לא.

ריהוט – כל אחד לפי ענינו. משפחה שחייתה עם ריהוט ישן וסוף סוף מחדשים את הריהוט – יברכו. עשיר שמחליף כל כמה חודשים את הריהוט – לא יברך.

בן שנולד – ליד האשה יברך הטוב והמטיב. לבד – שהחינו.

האם מברכים שהחינו על לידת נכד או נכדה?

לא מברכים. אבל אני כשראיתי פעם ראשונה נכד יש בו פנים חדשות ולכן ברכתי שהחינו.

האם בימינו צריך לברך על ירושה ברכת שהחינו?

ההלכה היא הלכה ולא השתנתה. אדם שירש ירושה, שנודע לו שנפטר קרוב משפחה יכול לברך שהחינו? הוא אונן?! יברך שהחינו? יש בריסקר, שבוכה רק כשכתוב שצריך לבכות, מי שבריסקר כזה יברך שהחינו ואז דיין האמת, לכן למעשה, לא מקיימים את זה.

האם צריך לברך על בית חדש שהחינו? או הטוב והמטיב בגלל הבני בית (בניו ואשתו)? או שנהגו לא לברך? והאם זה משנה אם נכנס לחובות עקב הדירה (ויוצא שרוב הדירה לא שלו)?

כן. יברכו הטוב והמטיב. ברגע שהקניין נגמר וקבלו מפתח יברכו הטוב והמטיב.

האם זה משנה אם נכנס לחובות סטטוס הדירה (ויוצא שרוב הדירה לא שלו)?

לא, הדירה שלך, יש משכנתא, היא משועבדת, כיון שהבנק רוצה ערבות, אבל הדירה רשומה על שמך, למרות שיש עליה שיעבוד, היא שלך לכל דבר. ויברכו הטוב והמטיב.

האם אדם המשנה את צורת הבית מבפנים (עיצוב דירה) צריך לברך שהחינו?

אם החליף כמה בלטות או סייד את הבית, לא. אבל אם שינה את כל המטבח למטבח חדש – יברך הטוב והמטיב כמשפחה. אם זה מעשה גדול ומשמעותי כן אם לא לא.

אדם המקיים מצוה בפעם הראשונה בחייו האם מברך שהחינו?

נחלקו בזה הפוסקים ואין הכרעה בשאלה הזו. הרב עובדיה דן לגבי כלה שמדליקה נרות שבת פעם ראשונה בחייה, שלא תברך שהחינו. בבר מצווה, הספרדים מברכים על הטלית החדשה של החתן בר מצווה. אבל האשכנזים יקנו חולצה מיוחדת ויברכו. שהמצוות לא להנות נתנו, אבל מצד שני זה חידוש גדול בשבילו, כמו תפילין שיש מי שמברך עליהם שהחינו.

הרצ"ה סיפר שהרב מגור ה'אמרי אמת' לפני 100 שנה, ביקר בארץ כמה פעמים וקנה הרבה אדמות בארץ. ודחף חסידי גור לעלות לארץ. היה מחלוקת מי הרב של ירושלים הרב קוק או הרב זוננפלד, והחליט האדמו"ר לבקר את שניהם, במכתב שכתב אח"כ מדבר על הרב קוק במילים קצרות, כדרכם של אדמו"רי גור מעריץ אותו מאוד, ומדבר על ספריו שהם מאוד עמוקים, הוא לא חולק על הרב קוק בצד האידיאולוגי, אלא בצד המעשי, שהרב הולך לבקר חילונים הציבור לא מבין.

תוך כדי הביקור נכנס יהודי נוסף שהביא פירות ראשונים מהגינה שלו, ובא לכבד את הרב קוק לעשר לו, אמר הרב, אני כבר הפרשתי, אבל האדמו"ר מגור לא זכה והרב רצה לכבדו, והאדמו"ר מגור לא רצה לברך שהחינו, והרב קוק אמר לברך והתחיל דיון גדול בש"ס ופוסקים, אחרי הוויכוח אמר האדמו"ר מגור שהוא סובר שלא לברך, אבל כיון שהרב קוק מרא דאתרא סובר שצריך לברך, אברך. מעשה שהיה, שסיפר הרצ"ה.

אדם שנתמנה לרב או הוציא ספר חדש האם מברך שהחיינו?

שמחה רוחנית, מי ששמח כן, החת"ס כשהדפיסו ספר ראשון שלו ומאוד שמח אמר: 'ברוך אתה ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם' שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. כמו כן, ניתן לברך על פרי חדש.

אדם הקונה ספרי קודש חדשים האם מברך שהחיינו?

על הלימוד לא מברכים. הוא מצווה. אבל זה שיש לו את הספר זה רכוש חדש, אז לא על כל ספר, אבל קנה ש"ס יברך שהחיינו.

האם מברכים שהחיינו על כל סוג בגד ששמחים בקנייתו או דווקא בגדים יוקרתיים? והאם מברכים בשעת הלבישה או הקנייה? ומה הדין אם שכח לברך עד מתי מותר?

כל סוג בגד ששמחים. כל אדם לפי מה שהוא עשיר פחות עני יותר. המנהג בשעת הלבישה. פרי – דווקא באכילה ראשונה. בגד – כל שמרגיש שהוא חדש בשבילו, אבל לבש אותו בגד שעבר כביסה אז לא.

סימן רכד

האם רואה מקום שנעקר בו מסגד יברך ברוך שעקר ע"ז מארצנו? האם מברכים ברכה זו בשם ומלכות?

מברכים ברכה זו בשם ומלכות? אני לא מבין, מסגד זה עבודה זרה? מסגד איננו עבודה זרה. זוהי עבודה זרה לנו, צורה אחרת ומתפללים למכה, אבל הם עובדים לאל אחד. זה לא בית כנסת, אבל לא עבודה זרה. כנסיות זה עבודה זרה. הלואי וכל הכנסיות יהפכו להיות מסגדים. יש לערבים בעיות אחרות בלא תרצח...

לכן לא שייך לברך על כנסיה שחרבה. יהודי מוסר נפש על התנצרות, אך להגיד כמו הערבים – בשעת סכנה מותר. נצרות זו עבודה זרה מבחינתנו. לפי שיטה בתוספות הדרישה מגויים היא שונה, ולכן מבחינתם זה עבודה זרה בשיתוף, אך מבחינתנו זה עבודה זרה. על כנסיה מברך לא בשם ומלכות.

הנצרות מבחינתנו היא עבודה זרה גמורה, מבחינתם, שיתוף היא לא עבודה זרה גמורה. על עקירת כנסיה מברך אבל לא בשם ומלכות

מי שעובר ליד כנסיה היום לא מברך שנתן ארץ אפים לעוברי רצונו. המנהג הוא לירוק לידם ולומר 'שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא'. היחס לגבי כנסיות במצב המורכב בעולם ובארץ השתנה, כיון שאין לנו יכולת לעוקרם בגלל בעיות עולמיות שעלולות להווצר מזה, וטפשים גדולים מי שהולך לשרוף כנסיות, בגלל שהוא גורם שבארה"ב ובאירופה ישרפו בתי כנסת, וגם על השריפה שהוא שורף יבנו בניין חדש, גדול יותר ומכובד יותר.

הרואה שישים ריבוא מישראל הכוונה את כולם ביחד או נמצא באירוע שיש בו שישים ריבוא?

מתי אדם ראה 60 ריבו בבת אחת? גם בימי חז"ל לא ראו שישים ריבו. ראו ציבור גדול מאוד וברכו.

האם מברכים "שחלק מחכמתו ליראיו"? האם יש חכם בדרונו שמברכים עליו? האם יש סוגי חכמות שחייבים לדעת בשביל שנוכל לברך- למשל מישהו שמאד בקי בתורת הרב קוק או שחייב דווקא בהלכה? האם הוא צריך להיות גם בקי גם בחכמות חיצוניות?

שחלק מחוכמתו, אנחנו נוהגים שלא, אבל מעיקר הדין כן, מי שרואה את הרב חיים קנייבסקי יכול לברך, יש כאלה שמברכים ואין זו ברכה לבטלה. צריך מישהו שבקי בש"ס ובפוס' ובד' חלקי הש"ע. אם הוא בקי בקבלה, בזוהר, מה הקנה מידה? צריך להיות בקי בזוהר ובכתבי האר"י ז"ל וכל המקובלים רמ"ק וכו', ממש. אלו דברים שבנסתר אנחנו לא יודעים להגיד את רמת הבקיאות בהם. עקרונית אפשר, תורת הרב קוק כלולה מהרבה קבלה, אמונה, אם האדם בקי בכל מה שהרב קוק היה בקי כן, אבל העיקר הוא ש"ס בבלי ירושלמי מדרשים, ופוסקים – כן. אין הוא צריך להיות חכם בחוכמות חיצוניות, העיקר זה התורה, שה' חלק מחוכמתו שלו לאיש הזה, ידיעת התורה של האיש הזה זה חלק אלוך ממעל, חוכמות חיצוניות הם לא שייכים לחוכמתו ית' האלוקית, אם יש חכם מישראל שבקי בחוכמות ניתן לברך עליו ברכה אחרת. מי שבקי בש"ס ובפוסקים צריך להיות בקי באופן בסיסי במציאות, כדי לפסוק את ההלכה.

האם מצוי לברך היום על חכם גוי? והאם הגוי שמברכים עליו צריך לשמור שבע מצוות בני נח?

ניתן לברך. נהגו לברך בלא שם ומלכות, אבל עקרונית אפשר. אין צורך שהוא ישמור 7 מצוות בני נוח. בתקופת הגמ' רוב הגוים עבדו ע"ז, וברכו עליהם למרות זאת. ולא חילקו, שבזמן שהוא לא עובד את הפסל אתה רוצה לברך עליו על חוכמתו, בעניני דת הוא טפש גדול, אבל הוא חכם בעניני מדע. אין זה אומר שהוא חייב להיות חכם בכל תחום.

בבני נוח – חכם – מבין מעצמו.

חסיד – בגלל שהתורה אמרה. רמב"ם. שמשנה קיבל תורה מסיני, גם לבני נוח. (ספ"ח ממלכים, שחסיד אוה"ע זה שקיבל תורה שלא מחוכמתו). הפשט הפשוט הוא לברך, אבל ניתן להשאיר זאת שאלה פתוחה.

האם בשביל לברך על מלך צריך לראות ממש את פניו או מספיק לראות פמלייתו? האם היום מברכים ברכה זו הן מצד שאין להם רשות להרוג והן מצד שהולכים במלבושים של אנשים רגילים?

רב ששת ברך דווקא על המלך, לכאורה על הפמליה המצומצמת המקיפה את המלך, המכונית שבה הוא יוצא. רב ששת היה סומא ולמרות זאת הוא ברך. שהוא ידע שהוא עובר, ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייע. שהוא צריך להבין שזה הוא עכשיו. אם רואים מכונית עם חלונות אטומים ויודעים שזה המלך, ניתן לברך.

מי שיכול להרוג, רק על רוצח אפשר לברך? לא, מלך זה איש עם סמכויות, להרוג זה רק דוגמה, לא צריך דווקא יכולת להרוג, צריך שיהיו לו סמכויות, מלך לא חייב להיות עם בגדי מלכות, בימינו, מלכים לא לובשים בגדי מלכות אלא בגדים מכובדים.

למלכת אנגליה אין זכות, היא חותמת על מסמכים, נשיא המדינה יכול לחנון אדם מהכלא, אבל זה לא שהוא המחליט, גם כשהוא חונן הוא מתייעץ הרבה. סמכותו חלשה. נשיא ארה"ב הוא נשיא עם סמכויות אדירות, שיכול לצאת למלחמות, הוא מוגבל לשנים, אבל עדיים הוא בעל סמכות, הוא ראש המדינה. על טראמפ אפשר לברך, יש לו סמכויות אדירות. על רה"מ שלנו אומנם יש לו סמכויות, אבל יש לו ממשלה שהוא צריך להתנהל לפיה.

האם מברכים ברכה זו על שידור חי של ראיית מלך?

ראיה שאמרנו היא ראייה טבעית, אם אדם רואה את המלך בטלויזיה הוא לא מברך, כמו שלא מברך על חבר טוב שלא מברכים אם רואים בזום. משקפים מחזירים לאדם את הראיה הטבעית ולכן אפשר לברך. טלסקופ וכד' לא.

האם יש מצווה לרוץ לקראת מלכים גם שיש עליהם ע"ז וכו'?

אתה מכבד אותו על מלכותו ולא על הע"ז שלו.

האם מברכים מציב גבול אלמנה רק בביכנ"ס? האם מברכים בשם ומלכות?

מציב גבול אלמנה, הארץ כשנפרדנו ממנה היא האלמנה. מברכים על היישוב, גם אם אין ביישוב בית כנסת, כגון חילוני, לכאורה ניתן לברך, אבל הוא פגום, ברגע שהיישוב בונה בית כנסת ניתן לברך. הרבה נוהגים לברך בלא שם ומלכות, אבל גם מי שיברך בשם ומלכות לא נאמר שברך ברכה לבטלה.

הרב ברך על ימית ועל נווה דקלים בשו"מ ובסוף נעקרו.

פשט לשון הש"ע משמע שמברכים על קברים גם שרק רואים אותם ולא נכנסים לבית הקברות האם נכון לנהוג כך? האם מברכים ברכה על בית קברות גם בשבת? האם גם שעוברים דרך הבית קברות יצטרכו לברך?

צריך להיות קרוב, מי שעובר בכניסה לבית הקברות צריך לברך.

לא מברכים בשבת על בתי הקברות, מי שמקצר את הדרך, שלא יעבור בבית קברות, וספק אם אפשר לברך בשבת.

אם אדם גר ליד בית קברות 301 יום לא ראה את בית הקברות, יכול לברך.

סימן רכה

האם ברכת ברוך שפטרני חייבת דווקא בקריאת התורה והאם דווקא בשבת? והאם מותר להמתין לשבת?

מעיה"ד יברך מייד בכניסת הלילה של 13 ויום א'. שנכנס לשנת 14 בדקה הזו צריך לברך ברוך שפטרנו, אבל א"א לא עושה כך אלא ברוב עם ובשבת, שכך המנהג, לעשות אחרי העליה לתורה ועדיף לדחות את זה לשבת בר מצווה שהיא מכובדת יותר.

האם ראוי לעשות סעודות בת מצווה?

למה עושים בר מצווה? שביום שאדם נכנס למצוות עושים סעודה. אז מה ההבדל בין בן לבת. אין הבדל בעבר לא נהגו, שהבת לא ראתה הבדל, הבן היה מניח תפילין עולה לתורה, לכאורה לבת אין הבדל חיצוני אבל מבחינה הלכתית מה ההבדל בין בת לבן? רב יוסף אמר שמי שיגיד לי (לחד מ"ד) שאני חייב במצוות אני אעשה סעודה, ואין הבדל בין בן לבת.

יתרה מזאת, דווקא בימינו שבנות יותר מודעות לכך שבת מצווה זה יום שהיא הופכת להיות אשה מבוגרת שחייבת במצוות צריך לחגוג את זה, היא רואה שלבנים עושים ולה לא עושים זה יותר בעיות ראקציות שבנות יוצאות פמניסטיות קיצוניות אנטי דתיות, אני אומר מעובדות, ספרה לי אחת, בת של רב מפורסם מאוד שלאחיה עשו בר מצווה קידוש והביאו לו

ספרים, אבל לי נתנו מסרק ומשחק, למה לי לא עשו בת מצווה? יצאה אנטישמית, למה ליצור אנטישמיות?

פעם בת לא הרגישה משהו מיוחד, היום כן, החפץ חיים אומר שאשה חייבת ללמוד תורה היום. צריכה להתמודד עם שאלות החיים ללמוד אמונה והלכה. וזו הלכה שהתקבל בכל התפוצות, גם אצל סאטמר. לא צריכות לחכות את הבנים, גם בר מצווה לא חייבים לעשות סעודה באולמות, אבל היום יש בר מצוות באולמות, וגם דרשה בקושי יש, שמפסיקים את החתן באמצע, 'תודה להורי שהביאוני עד הלום', והבנות צריכות אותו דבר גם כן, באולם גדול, לעשות את כל הבלאגן. אפשר גם נגן אחד בשמחה הרבה יותר מאופקת, אמיתית, לא חייבים בהוצאות גדולות וברעש גדול, כדאי לחזור בחזרה למשהו יותר אמיתי תורני שמח.

הבת לא צריכה לומר שאגת אריה, אבל היא יכולה לעשות משהו מיוחד של הפרשת חלה עם בת מצווה מיוחדת שמשמחים אותה ומרגישה בזה שמחה גדולה. הקורונה לימדה אותנו שאפשר לעשות שמחות גם בצורה יותר מצמוצמת ולשמח באמת.

האם נוהגים היום לברך שהחיינו או מחיה המתים על חבירו?

אומנם כתוב בהלכה שהרואה פרי חדש מברך, אבל לאכול גם סומא אוכל פרי חדש שיש לו טעם חדש, ושמח על כך, מברך

כמו כן, אם שומע חבר שלא פגש הרבה זמן ושמח מאוד – יברך.

האם אדם שרואה את חבירו שלא ראהו מעולם יברך עליו שהחיינו? והאם שרואים ע"י תמונה זה נקרא שרואים?

לפי ההלכה כן מנהג העולם בלי שם ומלכות. אולי לפי הגר"א כן, אבל מי שמברך בשו"מ זו לא ברכה לבטלה.

האם סומא יכול לברך שהחיינו ומה הדין סומא שנתרפא ורואה את צאצאיו וילדיו?

סומא שנתפקח, ורואה חבריו צריך לברך. בשם ומלכות

אם היו לפנינו על השולחן כמה פירות שמתחייבים שהחיינו האם שברכנו על אחד פטרנו את השני?

אם התכוונת. אם לא שמת לב, אכלת פרי אחד, ואח"כ ראית עוד פרי, אז צריך לברך שהחיינו על כל אחד.

האם ברכת שהחיינו מסוג אחד (כגון חג) יכולה לכתחילה לפטור ברכת שהחיינו מסוג אחר (כגון פרי)?

בי"ט שני של ר"ה מברכים שהחיינו על פרי חדש ומתכוונים לפטור את היר"ט, ורואים שזה פוטר. אז גם אם הפרי במקרה אין זו ברכה לבטלה.

אשה שמדליקה נרות, יש מחלוקת האם תגיד שהחיינו או שלא, אשה שאומרת שהחיינו, ויש פרי על השולחן היא לא התכוונה עליו, שאנו אומרים שהחיינו על הפרי כשאוכלים. אבל אם בקידוש ליד השולחן נמצאים גם הפירות, ומברך שהחיינו לא צריך לברך גם על הפירות כיון שעומדים לאכילה ובדעתו.

האם על פרי שבא כממרח (כגון אבוקודו) נברך שהחיינו?

אתה שמח שיש לך ממרח של פרי חדש, אתה מברך על החידוש לא משנה אם זה ממרח או שלא.

איזה ברכה להקדים שהחיינו או ברכת הפרי?

י"א שהחיינו. יש אומרים ברכת הפרי, יטעם ושהחיינו. אבל נראה שיותר טוב להקדים שהחיינו.

אם שכח לברך שהחיינו עד מתי יוכל לברך? האם גם שסיים את הפרי אבל לא את כל הפירות שלפניו?

כל עוד שעוסק באכילת הפירות מאותו הסוג. סוג אחר – יכול לברך שהחיינו על הפרי השני.

האם מברכים שהחיינו על פירות מורכבים? (מצד שנעשו נגד רצון הבורא) והאם יהיה חילוק אם הרכיבו את העץ או ששתלו גרעין הפרי המורכב?

רוב הפירות מורכבים. חוץ מתמר וזית, חוץ מהם, כל הפירות מורכבים: כל פירות ההדר והפירות הנשירים, לא הכל מורכב באיסור כיון שיש כאן הרבה ספיקות. לדוגמה, שקד מר ואפרסק שנראים בקטנותם מאוד דומים, יש מקום להסתפק האם לאסור. מכל מקום, התורה לא אסרה לאכול את התוצרת, ולכן מברכים עליהם שהחיינו.

האם יש הבדל בין הרכבה בדומה להרכבה בשני מינים שונים?

הרכבה זו הרכבה, בפועל, אין לפרי הרוכב על העץ המורכב שום שינוי בצמיחה שלו ובמראה שלו, אלא שהוא מוגדר כמורכב, והשם של האתרוג המורכב מבחינה הלכתית הוא לא 'אתרוג לגמרי' אבל הוא אתרוג. גם באתרוגים הכשרים לארבעת המינים: גם אם האתרוג שלך נראה כמו לימון זה לא אומר שהוא בהכרח מורכב אלא פשוט הוא זן אחר, שגם הוא כשר. מבחינה פיזית גם המורכב נראה אותו דבר, אלא שההגדרה ההלכתית אליו היא שונה. ואין כזה דבר בעצם אפרשזיף, זה אפרסק מזן שונה.

היום יש הרבה פירות וירקות שנמצאים כל השנה בחנויות, יש חלק שנמצאים בכל חנות כגון תפוחים ויש חלק פחות מצויים אם כי תמיד ניתן להשגה כגון אבטיחים האם על שני הסוגים האלו לא נברך שהחיינו?

מברכים שהחיינו על כל שמחה חדשה, ולכן גם אם כבר טעמתי תאנה שחורה, עכשיו כשאני שמח על תאנה לבנה, אני אברך על השמחה שהתחדשה לי. אבל על תפוח ישן ועל תפוח חדש אני לא אברך, כיון שאני לא יודע איזה תפוח מהשנה ואיזה מהשנה שעברה, כיון שאת כל התפוחים שומרים בימינו בקירור למשך שנה ויותר. ניתן לעיתים לזהות האם התפוח הוא מהשנה או שלא, אבל לפעמים לא. בעבר גם על עגבניות ומלפפונים היו מברכים שהחיינו, אבל בימינו כיון שיש לנו רצף של גידול מלפפונים ועגבניות אין לברך עליהם שהחיינו.

כמו כן, אם יש הבדל גדול בסוג, הבדל כזה שמזהים אותו, ניתן לברך על חידושו של מין הפרי שהחיינו, כגון על תפוחי 'אנה'.

אבטיח

בימינו ישנם אבטיחים שמצויים כל השנה כולה, אומנם האבטיח בחורף הוא פחות איכותי, אבל אם הוא מצוי כל השנה כולה ממילא אין לנו בו שמחה מיוחדת ולכן לא יברכו עליו שהחיינו גם כשהוא מתחדש בקיץ.

מה הדין על פירות וירקות שמצע מנותק לעניין שהחיינו?

אין שייכות לשהיינו, גם על ירק חדש ניתן לברך שהיינו. באירופה לא ברכו על תפוחי אדמה כיון שיכלו לשמור עליהם כל השנה, אבל בירק מחודש שיש לך שמחה ממנו, תברך.

אדם שאכל פרי חדש בארץ אחת וטס לארץ אחרת שם העונה שונה האם יברך שוב שהיינו?

ומברכים גם על פירות חדשים בשבילך, כגון שנסעת לחו"ל וראית שם פירות חדשים.

האם מברכים משנה הבריות על קוף ופיל ואנשים משונים?

פעם היתה משפחה של גמדים שעשתה הופעות, וכמה בחורי ישיבות קפצה על גדר הקרקס וברכו בקול 'ברוך משנה הבריות', והמשגיח צעק עליהם, שזו ברכה קשה, כמו 'ברוך דיין האמת', אין לברכה בקול, אלא מברכים על זה שאני לא קוף, ולכן על קוף ניתן לברך, אבל על בני אדם, אם הם משונים מאוד, כן, אבל לא על כל בני אדם מברכים.

סימן רכו

האם צריך לברך ברכת האילנות רק בניסן או שאפשר גם אחרי?

יש אומרים שאפשר גם לברך באייר, זה בדיעבד, אבל יש אומרים כן.

עד כמה ראוי לחזר דווקא על שני אילנות?

מי שרואה אילנות פורחים, מברך על הפריחה, מדוע צריך שני אילנות? יש הרבה הידורים בזה, לברך על הפריחה וכמה אילנות וכמה סוגים, זה הידור, מעיקר הדין, גם אם רואה אילן אחד, יכול לברך.

האם מותר לברך ברכת האילנות בשבת?

בשבת, בהלכה אין בעיה לברך גם בשבת. מי שמבין בקבלה ולא רק מצטט, מבין ע"פ המושגים הפנימיים שהוא בורר, את הטוב מהרע, מי שרק מצטט, אתה קטן! מי שלא מבין, יכול לברך, שהוא לא מבין ולא מרגיש בזה. יכולים לברך ברוב עם. אבל יש אומרים שגם לבלוב, מספיק, או פרחים או פירות קטנים. וניתן לברך גם על פירות.

האם נוהגים לברך על הפרי במקרה שהפרח כבר נפל? האם מברכים על אילן סרק? האם על אילן ערלה? האם על אילן כלאיים?

אילן סרק – אם נהנה מאוד מהצל – ניתן לברך. עכ"פ בשעה"ד יכול לברך. מי שמגדל לפרחים – יכול לברך גם על עץ עורלה לכתחילה, לפירות – לא, שאסורים. כלאים – לא לברך לכתחילה, בדיעבד אינו ברכה לבטלה.

האם ברכת האילנות שווה לשאר ברכות הראייה שחייבים לברך דווקא בפעם הראשונה?

מכיון שרוב העצים גדלים בחודש ניסן חז"ל תקנו לברך על האילנות בחודש ניסן, אבל ניתן לברך גם על אילנות שהוציאו פירות בחודשי אדר ושבט.

סימן רכז

האם צריך לברך בשם ומלכות על מטאור ועל כוכב שביט? ולמה אין המנהג כן?

לא ראינו אינה ראייה, לפי ההלכה צריך לברך. רואים את זה שלכוכב אחד יש זנב קצת. לא צריך לראות דווקא משהו מיוחד, מספיק שזה מראה מרהיב עין שצריך לברך.

על איזה סוג רעידת אדמה מברכים? דווקא שמסכנת חיים?

אם הרעידת אדמה מסכנת חיים – דיין האמת, צריך שתהיה חזקה שירגיש משהו חריג. פעם הרגשתי משהו ולא ידעתי אם סתם הכסא רעוע ואמרו לי אח"כ שזה רעידת אדמה.

האם צריך לראות את הברק ממש כדי לברך או מספיק הבזק אור?

נחלקו בזה, האם צריך לראות את הברק עצמו או שלא, ביום רואים הבזק, ובלילה גם לעיתים רואים רק הבזק, ואין הבדל בין היום ללילה ולכן נראה שניתן לברך על הבזק. כשיש סופת רעמים רחוקה מאיתנו, אתה רואה מרחוק עננים וברקים קטנים ולא שומע רעם, על דברים כאלה לא מברכים, שאתה לא נמצא בתוך סופת רעמים,

האם מנהג העולם לברך על הרעם בנפרד ועל הברק בנפרד נכון? או שצריך להוציא בברכה אחת? או שראוי לחשוש לכה"ח שכתב לברך בלא שם ומלכות?

ככל שהסופה מתקרבת, מרגיש יותר וההפרש בין הרעם לברק קטן יותר ואין זמן לברך. אם הסופה קרובה – יברך עושה מעשה בראשית, אם רחוקה – יברך עושה בראשית וכוחו וגבורתו מלא עולם.

האם יש רוחות וסופות שיברכו עליהם? ובאיזה חוזק של רוח?

כשרוח מפילה עצים ורמזורים – יש לברך. פחות – לא. בארץ אין כל כך אתה התופעות האלה, בחו"ל יש אבל גם בארץ יש סופות חמורות שאם מפילה כנ"ל ניתן לברך. אבל כשיש רוח חזקה קצת זה עדיין לא סופה. אלא אם כן זה חריג מאוד וכל אחד ישתמש בחוש שלו להגיד זה חריג מאוד. הציבור הולך לפי קמ"ש אך חז"ל לא הלכו לפי הנוסחה הזו.

מי שנמצא אמצע תפילה בין הפרקים או בתוך הפרק האם יפסיק לצורך הברכה?

מג"א – כן, אחרונים – לא. מסברא, אם זה לא כברכת הלבנה ביום האחרון, אל תפסיק. ומן הסתם תספיק לשמוע ולברך אח"כ.

ומה הדין שאדם באמצע לימודו וזה יפריע לו להפסיק לברכה באמצע?

מבטלים ת"ת למצוות, וכאן מבטל תורה בשביל שבח, שהתורה היא שבח יותר גדול, אפשר להפסיק, אבל אם רוצה שלא להפסיק – שלא יפסיק.

מה נקרא הפסקה ב"סופה" שנוכל לברך שוב את הברכות? ומה דין שינה ביום ובלילה?

התפזרו הרעמים, התבהרו השמים ויצאה השמש, הסופה חלפה, זה נחשב להפסקה, אבל אם יש עדיין עננים שחורים – זה לא נגמר.

סימן רכח

האם מברכים "עושה הים הגדול" על ים תיכון?

יש פוסקים שאומרים רק על אוקיינוס. האם מישהו מהאמוראים והתנאים ראה את הים האטלנטי? המחבר גדל בספרד וגורש מספרד בגיל 4-5 לא ראה את הים האטלנטי, הרמ"א לא ראה, הגר"א לא ראה, נכון, פוסקים שגרו באנגליה וכד', ראו, אבל אין ספק שכל גדולי

הפוסקים ברכו על הים הזה. בימינו אתה יכול לראות את הים בקלות ולכן לא יברכו. פעם שהיית רואה את הים פעם בשנה, הייתה מתרגש ומברך.

האם רואה את הים בלילה ומתפעל יברך?

אם יש ירח ורואה – יכול לברך. יותר חשוב – ספק.

רש"ז אויירבך חידש שאם אדם גר בקרבת מקום ויכול כל הזמן לראות את הים או ההרים לא יברך כיון שאין התפעלות האם צריך לחוש לכך?

נכון, לכן בימינו אנו לא מתפעלים ולא נברך, כיון שהים הוא בהשג יד. אבל מי שרואה את הים לעיתים רחוקות מאוד ומתפעל מראיית הים – יכול לברך. כמעט לא קורעים על חורבן בית המקדש, אולי צריך לקרוע פעם אחת, מי שרואה בכניסה לכותל משער האשפות, אתה יכול לראות את ההרס והחורבן וכדאי לבוא איזה ט' באב אחד ולקרוע.

האם יש נהרות שאפשר לברך "עושה מעשה בראשית" או שמא נחשוש שהשתנה הטווי שלהם עקב תזוזות של האדם?

למה לחשוש? אם אתה רואה נהר, יש לו חזקה שכך היה בבריאת העולם. לחשוש יותר מדאי זה פוסטמודרניזם, אין ערך קבוע. אם אתה רואה תופעת טבע, חזקה שכך היה מימי בראשית.

סימן רכט

האם צריך לחשוש לבה"ל שחייבים לראות את החצי עיגול של הקשת?

פשרה – על רוב קשת מברך. שנהנה מזה. חצי ופחות מזה – פחות מתפעל ולא יברך.

האם גם קשת שלנו שהיא תופעה טבעית צריך להיזהר לא להסתכל בה יותר מידי?

מה שאנו רואים כיום זה אותה קשת כמו אז ולא יסתכלו יותר מדאי. יכול לראות ולא להסתכל. כשיש מאבק בין גשם לשמש בטיפול קרני השמש נשברות ויוצרות קשת, בנוח 40 יום היה גשם בלבד, והשמש מסמלת את הפסקת הגשם ומעברה לשמש. ובזה אנו נזכרים. וניתן לומר לחבר שיש קשת, שהוא לא יסתכל אלא רק יראה ואין בזה בעיה. וזה צווי דינים. אין איסור לראות אשה, אסור להסתכל. אלא אם כן היא לא לבושה כהלכה. ומה אתבונן על בתולה.

איך נהגו לברך ברכת החמה (האם אחד מברך לכולם או שעכל אחד לעצמו)? והאם מברכים אחר התפילה או שמברכים מיד בנץ? האם מברכים ברכה זו רק בתוך שלוש שעות?

כולם יברכו יחד. עדיף. ועדיף ללבוש באותו יום חולצה חדשה ולברך שהיינו. זו ברכה נדירה כל כך, ועד שהיא יוצאת כבר יוצאים המון ספרים מסבירים את כל חשבונות השמש. הברכה פשוטה אבל ניתן להוסיף הוספות נוספות. וכל חוברת חיברה חוברות אחרות. ברוב עם הדרת מלך. מתפללים ותיקין ויוצאים החוצה. ומברכים יחד בקול רם אלפי אנשים ועם תזמורות. בער"פ האחרון

האם נשים מברכות אותה? והאם סומא יברך אותה?

נשים, זו מצ"ע שהז"ג, לספרדים – לא ציוונו, והרי זה עושה מעשה בראשית. לקבלה – אשה לא תעשה קידוש לבנה, אומרים, לאשכנזים אין ספק. אם היא נורא רוצה לברך ברכת לבנה.

המציאות הייתה שנשים באו ואיש לא אמר להם שלא לברך. ולכאורה אין מחלוקת בין הספרדים.